

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**UŞAK MÜZESİ'NDEKİ KALIP YAPIMI
KASELER**

GÜLAY KARCI

**DANIŞMAN
PROF. DR. BİNNUR GÜRLER**

İZMİR-2006

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘Uşak Müzesi’ndeki Kalıp Yapımı Kaseler’ adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

GÜLAY KARCI

29.06.2006

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Gülay Karcı
Anabilim Dalı : Arkeoloji
Programı : Yüksek Lisans
Tez/Proje Konusu : Uşak Müzesi'ndeki Kalıp Yapımı Kaseler
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez/proje sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini/projesini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez/proje konusu gerekse tezin/projenin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	☐	OY BİRLİĞİ ile	☐
DÜZELTME	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	☐	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır.	☐
Öğrenci sınava gelmemiştir.	☐

- * Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez/Proje, burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	Evet
Tez/Proje, mevcut hali ile basılabilir.	☐
Tez/Proje, gözden geçirildikten sonra basılabilir.	☐
Tezin/Projenin, basımı gerekliliği yoktur.	☐

JÜRİ ÜYELERİ**İMZA**

.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ/PROJE VERİ FORMU**

Tez/Proje No: Konu Kodu: Üniv. Kodu

- Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının
Soyadı: Karcı

Adı: Gülay

Tezin/Projenin Türkçe Adı: Uşak Müzesi'ndeki Kalıp Yapımı Kaseler

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı: The Moldmade Bowls at Uşak Museum

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: Dokuz Eylül Üniversitesi Enstitü: Sosyal Bilimler Yıl: 2006

Diğer Kuruluşlar:

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans :

Dili: Türkçe

Tezsiz Yüksek Lisans :

Doktora :

Sayfa Sayısı: 83

Referans Sayısı: 48

Tez/Proje Danışmanlarının

Ünvanı: Prof. Dr.

Adı. Binnur

Soyadı. Gürler

Ünvanı:

Adı.

Soyadı

Türkçe Anahtar Kelimeler:

1- Kalıp Yapımı

2- Uşak Müzesi

3- Hellenistik

1-

2-

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1- Moldmade bowl

2-Uşak Museum

3-Hellenistic

4-

5-

Tarih: 06.2006

İmza:

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum

Evet

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
TEZ VERİ FORMU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÖNSÖZ	viii
KAYNAKLAR VE KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1. KALIP YAPIMI KASELERİN ÜRETİM TEKNİĞİ	6
2. UŞAK MÜZESİ'NDE BULUNAN KALIP YAPIMI KASELERİN ÖZELLİKLERİ	8
2.1. HAMUR VE FIRNİS	8
2.2. FORM, ÖLÇÜ, TEKNİK	8
3. UŞAK MÜZESİ'NDE BULUNAN KALIP YAPIMI KASELER	10
3.1. BİTKİSEL DEKORLU KASELER	10
3.2. FİĞÜRLÜ KASELER	23
3.3. FİĞÜRLÜ-BİTKİSEL DEKORLU KASELER	24
3.4. AĞ MOTİFLİ KASELER	26
3.5. DEKORLU DİĞER KASE	27
SONUÇ	28
KATALOG	30
ÇİZİM LİSTESİ	40
ÇİZİMLER	
LEVHA LİSTESİ	62
LEVHALAR	63

ÖNSÖZ

Helenistik dönemin önemli karakterlerinden olan kalıp yapımı kaselerin, Anadolu'da da önemli bir yeri vardı ve içinde bölgesel stilleri barındırıyordu. Bununla birlikte, dönemin özelliği sonucu yerleşim merkezleri arasında etkileşim de söz konusuydu. Bu tezimizde, Anadolu ve Anadolu dışındaki merkezlerde kalıp yapımı kaseler hakkında yapılan çalışmalar olabildiğince değerlendirilmiş, Uşak ve çevresinin bu konudaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmalarım sırasında bilgileriyle bana yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Binnur GÜRLER'e, müzede bulunan malzemeyi çalışmama izin veren ve yardımlarını esirgemeyen Uşak Müze Müdürü Sayın Kazım AKBIYIKOĞLU'na, müzede çalıştığım süre boyunca, fotoğraf çekimi dahil birçok konuda benden yardımlarını esirgemeyen, bana rahat bir çalışma ortamı sağlayan Arkeolog Sabiha PAZARCI, Arkeolog Birol GÜNGÖR, Arkeolog Sadık DOĞAN'a, Selim DİNÇ ve İsa YILMAZ başta olmak üzere tüm müze çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Fransızca çevirilerimde bana yardımcı olan sevgili arkadaşım Arkeolog Gülten ÇELİK'e ve Prof. Dr. Didier LAROCHE'a, bilgisayar konusundaki yardımlarından dolayı arkadaşım Nurdan ÇELİK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Bu tezin ortaya çıkmasında, tüm eğitim hayatım boyunca olduğu gibi, bu aşamada da bana her yönden destek olarak büyük bir rol oynayan aileme sevgi ve saygılarımı sunarım.

KAYNAKLAR VE KISALTMALAR

- Akar 1998 D. Akar, Antik Kaynaklar ışığında
Maionia, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, 1998.
- Akten Akten des XIII. Internationalen kongresses für
klassische archaologie, Berlin 1988.
- Anlağan 2000 T. Anlağan, Sadberk Hanım Müzesi Kataloğu, 2000.
- AvP Altertümer von Pergamon.
- Bounegru 2003 O. Bounegru, La production des ateliers de ceramique
de Pergame (Vallee de Ketsel): Un aperçu general,
Varia Anatolica XV, 2003.
- Bouzek 1974 J. Bouzek, Anatolian collection of Charles
University: (Kyme I), 1974.
- Brock 1949 J. K. Brock, Excavations in Siphnos. BSA 44, 1949.
- BSA The Annual of the British school at Athens.
- Catling 1981 H. W. Catling, Knossos 1975: Minoan paralipomena
and Post-Minoan remains. BSA 76, 1981.

- Courby 1922 F. Courby, Les vases Grecs a reliefs, 1922.
- CVA F.3 Corpus vasorium antiqorium, facsicule 3, Mayence-Verhoogen.
- Çıbuk 2000 S. Çıbuk, Lydia'daki Satala (Adala) Antik Kenti. Yüksek lisans tezi, 2000.
- De Luca 1988 G. de Luca, Hellenistische kunst in Pergamon im spiegel der megarischen becher, Akten des XIII. International kongress für klassische archaeology 1988, Berlin.
- Divrikli 1996 Y. R. Divrikli, Basmacı Tümülüsü Buluntuları, 1996. Yüksek lisans tezi.
- Dusenbery 1998a E. Dusenbery, Samothrace Vol. 11, The nekropoleis and catalogues of burials, 1998.
- Dusenbery 1998b E. Dusenbery, Samothrace Vol. 11, The nekropoleis, catalogues of objects by categories, 1998.
- Edwards 1980 C. M. Edwards, Corinth 1980: Molded relief bowls, BSA 75.
- Ful 1998 Ş.D. Ful, Antik Lydia'da Panayırlar, Fuarlar ve Pazaryerleri, 1998. Yüksek lisans tezi.

- Gardin 1988 J. C. Gardin, La ceramique hellenistique an Asia Centrale. Problems d'interpretation. Akten des international kongress für klassische archaeology, Berlin, 1988.
- Gassner 1997 V. Gassner, Forchungen in Ephesos XIII/1/1; Das südtor der tetragonos-agera, 1997.
- Gürler 1996 B. Gürler, Metropolis Helenistik Dönem Seramiđi. Yayınlanmamış doktora tezi, 1996.
- Gürtekin 1998 G. Gürtekin, Lydia Seramiđinde Yabancı Etkiler. Yayınlanmamış doktora tezi, 1998.
- Herodotos Herodot Tarihi. (Çev. M. Ökmen)
- Histria XI C. Domaneantu, Histria XI: Les bols Helenistiques a decor en relief, 1998.
- İstMitt İstanbul Mitteilungen
- Kassab-Tuna 1987 D. Kassab / N. Tuna, Rapport préliminaire de la prospection archéologique d'ateliers de céramique dans la region de Tekir/Yazıköy a İmamınburnu, Varia Anatolica I, Anatolia Antiqua, 1987.

- Kossatz 1980 A. Kossatz, Helenistische reliefbecher aus Milet, Milet 1899-1980, Müller-Wiener. *İstMitt* 30.
- Kossatz 1990 A. Kossatz, Funde aus Milet, Teil I, Die megarischen becher, 1990.
- Laumonier 1977 A. Laumonier, La ceramique hellénistique a reliefs I. Ateliers 'Ioniens'.
- Malay 1992 H. Malay, Helenistik devirde Pergamon ve Aristonikos ayaklanması, 1992.
- Metzger 1969 I. R. Metzger, Eretria II: Ausgrabungen und forschungen die hellenistische keramik in Eretria.
- Özkan 1998 A. Özkan, Lydia ve Phrygia Bölgelerinde Kefaret Yazıtları, 1998. Yüksek lisans tezi.
- Roosevelt 2003 C. H. Roosevelt, Lydian and Persian period settlement in Lydia, Vol I-II, 2003.

- Rotroff 1982 S. Rotroff, The Athenian Agora Vol. XXII. Hellenistic pottery Athenian and imported moldmade bowls, 1982.
- Sams 1973 K. Sams, Schools of geometric painting in early iron age Anatolia. The Proceeding of the Xth international congress of archaeology, vol I, 1973
- Schmid 1998 S. G. Schmid, Les activités de l'école Suisse d'archéologie en Grèce 1997. Vorbericht über die grabung in E/600 NW. Antike Kunst 41.
- Sevin 2001 V. Sevin, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I. 2001.
- Siebert 1978 G. Siebert, Recherches sur les ateliers de bols a reliefs du Péloponnèse a l'époque hellénistique, 1978.
- Strabon Geographika, Antik Anadolu Coğrafyası, XII-XIII-XIV. (Çev. A.Pekman), 2000.
- Şahin 1998 I. Şahin, Lydia'da Küçük Yerleşimler, 1998. Yayınlanmamış doktora tezi.
- Tanrıver 1996 C. Tanrıver, Antik Devirde Lydia'da Sosyal ve Ekonomik Amaçlı Dernekler, 1996. Yayınlanmamış doktora tezi.

- Thompson 1934 H. Thompson, Two centuries of Hellenistic pottery, Hesperia Vol. III: Number 4, 1934.
- Trummer 1988 R. Trummer, Hellenistische keramik aus Aigeira. Akten XIII. 1988.
- Tuchelt 1971 K. Tuchelt, Didyma 1969/70, İstMitt 21, 1971.
- Tuna 1985 N. Tuna, İonia ve Datça Yarımadası arkeolojik yüzey araştırması, III. AST, 1985.
- Umar 1989 B. Umar, Lydia, 1989.
- Vickers 1985 M. Vickers, Artful crafts: The influence of metalwork on Athenian painted pottery. The journal of Hellenistic studies, vol: CV, 1985.
- William-Zervos 1982 C. K. William- O. H. Zervos, Corinth 1981: East of the theater. Hesperia 51, 1982.

DİĞER KISALTMALAR

İ.Ö. : İsa'dan önce

İ.Ö. : İsa'dan sonra

yy : Yüzyıl

R: : Çap

h : Yükseklik

cm : Santimetre

Çiz : Çizim

Lev : Levha

GİRİŞ

Kronolojisi henüz tam olarak oturtulamamış olan Helenistik dönem seramiğinin¹ en önemli gruplarından biri de kalıp yapımı kâselerdir. Genelde yarım küresel forma sahip olan bu kâseler, kaidesiz ve kulpsuzdur. Tüm dış yüzü kabartma motif ve/veya figürlerle süslenmiştir ve daha önceleri kullanılan kantharosların işlevini devralmış içki kaplarıdır.²

1883'te Benndorf, Athenaios'a dayanarak bu kâselerin Megara'dan geldiği yanılsamasıyla, bunları 'Megarian' olarak adlandırmış, γυάλας olarak tanımlamıştır. Ancak sonraki kazı ve çalışmalar Benndrof'un yayınladığı kâselerin Atina üretimi olduğunu, Megara ya da γυάλας ile özel bir bağının olmadığını göstermiştir. Bu kâselerin isimlendirilmesi konusunda çeşitli öneriler vardır. Ancak, bunların antik adını tespit etme çalışmaları tatmin edici değildir. Athenaios, bir Atina içki kabı olan ήμιτόμος'dan bahseder ve Atina kalıp yapımı kâselerle ilişkisi olduğunu ileri sürer. Athanaios'un bu bilgi için kaynağı, Helenistik Atina kaynaklarına ulaştığı varsayılan İ.S. 1.yüzyılda yaşamış Aleksandria'lı gramerci Pamphilos'dur. ήμιτόμος, Atina'da da üretilen çark yapımı yarımküresel kâselerden bahsediyor olmalıdır. Athenaios, ayrıca κόνδυσ denilen bir Pers içki kabından da bahseder. Bu, hem Akhemenid hem de Arkaik Yunan'da libasyon için kullanılan yarımküresel bir kâsedir. Menander ve Hipparkhos bunu doğu ile ilişkilendirmiştir. Κόνδυσ'nun bahsedildiği kaynaklar, kalıp yapımı kâselerin İ.Ö. 220'lerdeki başlangıcından öncedir.³

Kalıp yapımı kâseler metal kaplardan esinlenerek ortaya çıkmıştır.⁴ Ancak seramikte görülen metal kaplara benzetme çabası Klasik dönemde, İ.Ö. 4. yüzyılda

¹ Gürler 1994, 9

² Rotroff 1982, 1

³ Rotroff 1982, 3

⁴ Rotroff 1982, 6

da vardı.⁵ Form, motif ve firnis parlaklığı, altın, gümüş ve bronz kâseleri andırır; bu nedenle metal kaplar ile erken dönem kalıp yapımı kâseler arasında benzerlikler görülür. Nil deltasındaki Toukh-el Qarmous'da bulunan bir gümüş yarımküresel kâse, Atina National Müzesi'nde bulunan çok erken tipte bir seramik kalıp yapımı kâse ile hemen hemen aynıdır. İthaka'dan bir gümüş kap da birbirini izleyen akanthus yaprakları ve ucu sivri lotus taç yapraklarından oluşan dekorasyonu, kalıp yapımı kâseler ile paralellik gösterir.⁶ Divrikli, İ.Ö. 6. yüzyılda Phrygia'nın Lydia hâkimiyetine girdiği dönemlerde aralarındaki yoğun ilişkiler sırasında Lydialı sanatçıların Phryg metal kap formlarını pişmiş toprak malzemeye de uyguladıklarını, Phryg seramiğindeki kap formlarını da taklit ettiklerini belirtir.⁷ Kalıp yapımı kâselerin cam eserlerden de esinlendiği görülmektedir. Alexandria ve Suriye'deki bazı yarımküresel cam kâseler, Atina Agorası'ndaki erken dönem kalıp yapımı kâseler ile form ve dekorasyon açısından benzerlik göstermektedir; lotus petal ve palmiye yaprakları birbirini izleyecek biçimde sıralanmıştır. Atina Agorasındaki kalıp yapımı kâselerin bir başka paraleli cam kâse Caucasus Mozdok'ta bulunmuştur. Bu cam kâse bir rozet madalyona ve alternatif sıralanmış *nymphaea caerulea* ve akanthus yapraklarından oluşan bir kalyxe sahiptir.⁸ Ayrıca Gordion'da ağ motifli dekorasyona sahip bir cam kâse ele geçmiştir.⁹ Öte yandan benzer motif ve dekorasyon sistemini, yuvarlak bir forma, dolayısıyla yuvarlak bir bezeme alanına sahip başka kap tiplerinde de görebiliriz. Seramik ve metal ilişkisi Helenistik dönemde de devam etmiştir. Örneğin kâselerin madalyonlarında sıkça karşılaştığımız rozet motifine, Samothrake'de İ.Ö. geç 2. yüzyıl-erken 1. yüzyıla tarihlenen bir mezarda ele geçen sekiz yapraklı rozet motifli bir gümüş parçada rastlıyoruz.¹⁰

Kalıp yapımı kâselerde kullanılan Mısır motifleri, kâselerin kaynağının Ptolemaioslar dönemi Alexandriyası olduğunu düşündürür.¹¹ Thompson, bu konuda Alexandria maden oyma sanatının etkisi olduğunu ve bu yüzden erken kâselerde

⁵ Vickers 1985, 108-109; Courby 1922, 169

⁶ Rotroff 1982, 6

⁷ Divrikli 1996, 79-80, dipnot 187

⁸ Rotroff 1982, 8

⁹ Rotroff 1982, 39

¹⁰ Dusenbery 1998 a, 468.

¹¹ Rotroff 1982, 6.

Mısır öğelerine rastlandığını belirtir.¹² Bitkisel elemanlarla çevrilmiş madalyon, palmiye dalı, yuvarlatılmış nymphaea lotus, sivri uçlu nymphaea caerulea, geniş nymphaea nelumbo ve dalda oturan kuş motifleri Mısır'a özgüdür.¹³ Rotroff, karşılıklı duran oğlaklar motifinin de Mısır'a özgü olduğunu söyler ancak İ.Ö. 4.yy Attika mezar stellerinde ve Rhodos vazolarında da bulunan bir Yakındoğu motifi olduğuna da dikkat çeker. Ayrıca yaprak ve taç yaprak kalyxler ile dekore edilmiş yarımküresel kâselerin, Mısır'da eski krallıktan beri biliniyor olduğunu belirtir ve bunun Akhamenid phialelerde yaygın olduğundan söz eder. Hellenistik kalıp yapımı kâselerde görülen form ve dekorasyonun erken tarihte Doğu Akdeniz'de yaygın oluşuna ve Mısır'da metal etkisi olan seramiklerin sayıca azlığına, bunların içe dönük dudaklı olup Delos tipine benzer olduğuna dikkat çekerek, bu kâselerin çıkış yerinin Mısır olmasını uzak bir ihtimal olarak değerlendirir.¹⁴ Bununla birlikte, motiflerdeki Mısır öğeleri, dekorasyon, form ve firmisdeki metal kap etkisi göz önüne alındığında kalıp yapımı kâselerin esin kaynağı Mısır olmalıdır.

Kalıp yapımı kaselerde iki tip form sık görülmektedir. Attika tipi kaseler derindir ve ağız kısmı dışa doğru genişler. Delos tipi ise sığdır ve ağız kısmı içe meyillidir. Bu, İonia bölgesinde kullanılmış bir tiptir. Kuzey İonia ve Aiolis civarında daha farklı bir tip kullanılmıştır.¹⁵

Kalıp yapımı kâselerin sınıflandırılması dekorasyona ve dekorasyonu oluşturan damgalara göre yapılır. Ancak damgaların farklı atölyelerde taklit edilmeleri ve bir stilden diğerine geçişin kesin olmaması kesin tarihlemeyi engelleyebilecek bir problemdir.¹⁶ Atölyede çalışan kalıpcı ve damgacıların, bir atölyede sürekli kalmadıkları, farklı atölyelere gittikleri de düşünülmektedir.¹⁷ Kalıplarla yapıldığından ve seri olarak üretilebildiklerinden, tarihlemenin tam olarak verilmesi mümkün değildir. Aynı motifler geniş zaman içinde tekrar kullanılmıştır ve değişiklikler çok yavaş olmuştur. Kalite de tarihlemeye bir belirleyici olarak kullanılamaz.¹⁸

¹² Thompson 1934, 455

¹³ Thompson 1934, 455

¹⁴ Rotroff 1982, 7

¹⁵ Gürler 1996, 39.

¹⁶ Gürler 1994, 9

¹⁷ Laumonier 1977, 247.

¹⁸ Rotroff 1982, 2, 32

Kalıp yapımı kâselerin üretimine, tüm merkezlerde kesin olmamakla birlikte, İ.Ö. 3 yüzyılın sonlarında başlanmış; kâseler İ.Ö.2. yüzyıl boyunca en çok tercih edilen içki kabı olarak üretilmiş ve İ.Ö.1. yüzyıl başlarında yerlerini yavaş yavaş sigillata kaplara bırakmaya başlamışlardır.¹⁹

Thompson, Atina'daki üretimi, İ.Ö. 3. yüzyılın ilk çeyreğine vermek gerektiğinden ve en erken kâselerin, Mısır etkisi altındaki Atina'da bitkisel dekorasyonlular olabileceğinden bahseder. Üretim İ.Ö.1. yüzyılın içlerinden itibaren görülmemektedir.²⁰ Rotroff, ise üretimin İ.Ö. 240'da başladığını söyler.²¹ Korinth'de üretim İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinde başlar, İ.Ö. 146'da sona erer.²² Delos'ta İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısından biraz önce başlayan üretim İ.Ö. 1. yüzyılın ortalarına dek sürer.²³ Argos'ta kalıp yapımı kâseler İ.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısından itibaren görülür ancak üretimin bitiş tarihi bilinmemektedir. Sparta'da kalıp yapımı kâse üreten atölyelerin İ.Ö. 2. yüzyıldan itibaren üretime başladığı anlaşılmaktadır. Peloponnesos'daki Arkadia'da ise üretimin ilk başladığı yıllar İ.Ö. 3. yüzyıl sonu içinde yer almakla beraber, İ.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısında üretim yoğunluğu artmıştır. Demetrias'ta İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinden itibaren kalıp yapımı kâselere rastlanır.²⁴ İtalya'da kalıp yapımı kâse üretimi İ.Ö. 3. yüzyılın ortasında başlamış ve İ.Ö. 1. yüzyıl içlerine kadar sürmüştür, Delos, Priene ve Kırım'da olduğu gibi İ.Ö. 2. yüzyıl boyunca yoğunluk artmıştır.²⁵

Pergamon'da kalıp yapımı kâse üretimi 8. ve 16. yapı evreleri arasında, İ.Ö. 3. yüzyılın sonunda başlamıştır. Burada kalıp yapımı kâseler İ.S. 1. yüzyılın sonlarına dek görülmektedir.²⁶ Helenistik dönemde Atina ve Rhodos ile birlikte Akdeniz'in ticaret merkezlerinden biri olan Delos'da²⁷, İonia, Pergamon ve Attika üretimi kâseler, aynı tabaka içinde birlikte bulunmuştur.²⁸ Ephesos'ta, kalıpyapımı kâselerin görülmeye başlanması İ.Ö. 200'den biraz öncedir.²⁹ Bu tip kâseler Tarsus'ta İ.Ö. 1.

¹⁹ Bouzek 1974, 15

²⁰ Thompson 1934, 457-458

²¹ Rotroff 1982, 108

²² Gürler 1996, 38.

²³ Laumonier 1977, 7.

²⁴ Siebert 1978, 172-188

²⁵ Courby, 422

²⁶ AvP XI/1 123-169.

²⁷ Ful 1998, 34

²⁸ Laumonier 1977, 7

²⁹ Gürler 1996, 38.

yüzyıl içlerine kadar görülmektedir.³⁰ Metropolis'teki kalıp yapımı kâselerin, buldukları tabakada ele geçen sikkeler yardımıyla, İ.Ö. 3. yüzyılın ikinci çeyreğinden İ.Ö. 1.yüzyılın içlerine kadar var oldukları saptanmıştır.³¹

Tezin konusunu oluşturan Uşak Müzesi'nde bulunan kalıp yapımı kâseler, müzeye satın alma yoluyla gelmiş olup, bunların ikisi, **2** ve **5** numaralılar, Manisa Müzesinden devir alınmıştır.

Çalışmanın amacı, bu 21 adet kâsenin, hangi merkezlerin sanatsal özelliklerini taşıdığını saptamak, ortak noktalarını ortaya çıkartmak, tipoloji içerisinde belli bir yere oturtmak, tarihli olan benzer örnekler yardımıyla kronolojik dizi içerisinde yerlerini önermektir. Her ne kadar satın alma yoluyla müzeye kazandırılmış olsalar da, buluntu yerlerinin bölgenin çok uzağında olmaması gerektir. Bu noktadan hareketle Uşak ve civarının, pazar merkezlerinin arttığı, ticaretin ve kültürel ilişkilerin yoğunlaştığı Helenistik dönemde, hangi merkezlerle ilişkili olduğu konusu da dikkate alınacaktır. Kâselerin sınıflandırılmasında, dekorasyon tipleri esas alınmıştır. Karşılaştırma için coğrafi açıdan yakınlık gösteren bölgeler tercih edilmiştir. Çalışma sırasında, güçlük taşımakla birlikte yerel üretimin olup olmadığı, varsa etkilendiği merkezler de araştırılacaktır. Ancak, ince seramikte Atina tekelinin sona erdiği İ.Ö. 3.yüzyılda birçok merkez ince seramik üretmeye başladığından, kopya ve taklitlerin varlığı yerel kapları ayırmayı güçleştirir.³²

³⁰ Bouzek 1974, 15, dipnot 11

³¹ Gürler 1994, 38

³² Gürler 1994, 9

1. KALIP YAPIMI KASELERİN ÜRETİM TEKNİĞİ

Kâselerin yapımında kullanılan kalıp yaklaşık 0,5 cm kalınlığında, çark yapımı firnissiz bir kâseden oluşur. Ayrıca bir halka ayağı ya da yükseltilmiş tabanı vardır. Bazı kalıplarda, olasılıkla kâseyi kalıplarken daha iyi bir kavrama sağlanması amacıyla, dış tarafta bir ya da birden fazla çark oluşu vardır. Kalıbın dış yüzü genellikle pürüzlü ve işlenmemiştir, çark izleri bu kısımda her zaman görülebilir. İç kısım silinip temizlendiğinden çark izleri genelde görülmez. Kil henüz yumuşakken, kalıba istenen motifler uygulanır. Bunun için kalıbın iç yüzü kullanılır. Önce ağız bölgesi ve madalyon bir motif dizisi ya da çark oluşu ile sınırlandırılır. Geri kalan dekorasyonun çoğu, küçük ve birbirinden ayrı damgalarla oluşturulur.³³ Damgaların bir kısmı, özellikle üretimin erken yıllarında doğrudan metal vazolardan alınır. Kâselerin kendilerinden alınan damgalar da vardı.³⁴ Böylece özgün dekorlar, istenen birleşimler oluşturulurdu. Hatta madalyon bir süre sonra değiştirilip tekrar mühürlenebiliyor, böylelikle büyük bir çeşitliliğe olanak tanınıyordu. Bu yüzden bir kâseden kalıp alınarak yapılan kopya kâselerin sayısı oldukça azdır.³⁵ Mühürler çoğunlukla kilden olmakla beraber, bazılarında ahşap ve metal malzeme de kullanılmış olmalıdır. Motiflerdeki ayrıntılar elle şekillendirilir; asma, sarmaşık filizleri hatta gioş gibi geometrik desenler kalıba sivri uçlu bir aletle kazınarak yapılırdı.³⁶ Kalıptaki damga motifi, kil çektiğinden orijinalden daha küçük olur ve ayrıntılarda kayıp verilebilir. Bu büzülmenin tekrarlanmasıyla, detaylar zamanla kaybolur ve aynı kalıpla son üretilen kâselerdeki motifler küçük ve kaba olurlardı. Çömlekçi, mührü daha da bastırarak bu durumu düzeltmeye çalışır, böylece kâsedeki kabartmalar daha yüksek hale gelirdi.³⁷ Ayrıca bir kalıptan sınırlı sayıda üretim alınabiliyordu.³⁸

Pişirilen kalıba yumuşak kil bastırılır, çömlekçi parmaklarıyla bastırarak boşlukları kapatır.³⁹ Bu, kalıbın dış yüzeyinden daha alçaktır.⁴⁰ Daha sonra kalıbı

³³ Thompson 1934, 452, Rotroff 1982, 4,5

³⁴ Rotroff 1982, 4

³⁵ Thompson 1934, 452

³⁶ Thompson 1934, 452

³⁷ Rotroff 1982, 4

³⁸ Thompson 1934, 452

³⁹ Rotroff 1982, 4

⁴⁰ Thompson 1934, 452

çarkta ortalar ve çark döndürülerek iç kısım düzleştirilir. Kâseler gerekli sertliğe ulaşıp küçülünce kalıptan çıkarılır. Bu işlem birkaç gün aldığından, çömlekçi düzenli üretim için çok sayıda farklı kalıba ihtiyaç duyar. Bu, kâseler arasındaki büyük çeşitliliği açıklar. Kâseler fırında pişirilirken, aralarına küçük kil çemberler konuluyor, böylece birbirlerinden ayrı tutuluyorlardı. Bu çemberlerin izi bazen madalyonda kırmızı bir halka şeklinde görülebilir.⁴¹ Kâseler arasında bazen dikkatsiz pişirmenin sonucu olarak, kırmızı ve siyah alacalı firnis de görülebilir.⁴² Bu iki renkli görünüm bazen de istenilerek yapılırdı.

⁴¹ Rotrooff 1982, 5

⁴² Thompson 1934, 454.

2. UŞAK MÜZESİ'NDEKİ KALIP YAPIMI KÂSELERİN ÖZELLİKLERİ

2.1. HAMUR VE FİRNİS

Uşak Müzesi'nde bulunan kalıp yapımı kâselerin 15 tanesinde açık kiremit/turuncu renk hamur görülmektedir. Bunlardan 3, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 21 numaralı kaseler (9 adet) kırmızı, 1 ve 6 numaralı kaseler (2 adet) alacalı, 4 ve 17 numaralı kaseler (2 adet) siyah, 13 numaralı kase ise (1 adet) kahverengimsi kırmızı firnise sahiptir. 16 numaralı kasede ise firnis yoktur. Kaselerin 3 tanesi devetüyü rengi hamurludur. Bunlardan 18 numaralı kase (1 adet) kırmızı, 10 numaralı kase (1 adet) kahverengimsi kırmızı ve 20 numaralı kase (1 adet) siyah firnislidir. 5 ve 19 numaralı kaseler ise gri renk hamura sahiptir ve gri firnislidir. 2 numaralı kasede kırmızı renk hamur görülmektedir ve kırmızı/siyah alacalı firnise sahiptir.

Kâselerin tümünün hamuru mikalıdır. 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15 ve 18 numaralı kaseler bol mika katkıyla, diğer örneklerde daha az mika kullanılmıştır.

2.2. FORM, ÖLÇÜ VE TEKNİK

Uşak Müzesi'ndeki kâseler arasında, yarımküresele yakın forma sahip örnekler olduğu gibi, daha derin formda olanlar ve küçük boyutlu olanlar da yer almaktadır. 2 ile 13 form ölçüleri açısından benzer olsalar da aynı kalıptan çıkmamışlardır. 12 ile 21 ise aynı form özelliğine sahiptir. 4 ve 6 ise yakın form ölçüleri sergilemektedir. Çapı en geniş kâse 13,6 cm (No: 20), yüksekliği en fazla olan kâse ise 7,7 cm. (No: 6) ölçülere sahiptirler. En küçük çaptaki kâse 7,4 cm.(No:10) yüksekliği en az kâse 5 cm (No: 11) ölçülere sahiptir. Ağız çapında 10-10.9 cm. en sık görülen ölçüdür; bunlar 1, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 18 ve 21 numaralı kaselerdir. Yükseklikleri ise 6 ile 7.7 cm arasında değişmektedir. Bunların arasında ise 5 tanesi, 4, 6, 12, 14 ve 21 numaralı kaseler 10.8 cm çapa sahiptir. Kaselerin çoğunda ağız dışı çekik, gövde derindir. Ağız bölümü düz profil veren kaseler de vardır (4, 15 ve 19 numaralı kaseler). 2, 3, 7, 17 ve 20 numaralı kaseler hafif dışı çekik ağız ve derin gövdeleri ile Kuzey İonia-Aiolis form özelliğini gösterir. 5 ve 6 numaralı kaseler de bu

özelliğinde olmakla birlikte diğerleri kadar geniş ağza sahip değildir. 1, 4, 5, 8, 10, 11, 17 ve 19 numaralı kaseler ise Delos tipi kase formundadır. 9 ve 14 numaralı kaseler bu forma yakındır ancak diğerlerine oranla farklı bir yapıdadırlar. 12 ve 21 ise düz dipleri ve ağza doğru konik bir çıkış gösteren formlarıyla diğerlerinden ayrılır. 16 numaralı kase belirgin bir –S- çizen gövde yapısıyla ayrı bir yere konulmalıdır.

Uşak Müzesi'nde bulunan kalıp yapımı kaselerde çoğunlukla çerçeve-dikey dekor alanı içeren kalyx-madalyon sistemi ile bezenmiştir; bu üçlü bordür ile dekore edilmiş olanlar 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12, 15, 17 ve 19 numaralı kaselerdir. 8, 18 ve 20 numaralı kaseler de dikey dekor alanlarına sahiptir ancak çerçeve kullanılmamıştır, 11 numaralı kase de yine aynı prensipte dekore edilmiş olup, madalyonsuzdur. 9 numaralı kasede yine dikey dekore alanı kullanılmış olmakla birlikte madalyon bezemesi ve çerçeve bulunmamaktadır. 13, 14 ve 16 ise yatay dekor alanı ile süslenmiştir. Dekor bütünlüğünü sağlayan motifler kaselerin tümünde damga tekniği ile oluşturulmuştur. Ancak 1 numaralı kasede bulunan zig-zag motifi sivri uçlu bir aletle, 5 numaralı kasede karşımıza çıkan 'çarpı' sembolü de daha kalın uçlu bir aletle şekillendirilmiş olmalıdır.

3. UŞAK MÜZESİ'NDE BULUNAN KALIP YAPIMI KASELER

3.1. BİTKİSEL DEKORLU KÂSELER

Bitkisel dekorlu kâse grubu, kalıp yapımı kâselerin erken tiplerindedir.⁴³ Thompson, taban madalyonu, palmiye dalı ve lotus yaprakları gibi öğelerin Mısır özelliği olduğunu belirtir, çoğunlukla bu grubun erken kâselerinde, Mısır etkilerini aramak gerektiğinden bahseder.⁴⁴ Bitkisel dekorlu, küçük yaprak motifli ve figürlü kâseler arasında, dekor programı açısından kesin bir sınır yoktur. Aynı atölyede çağdaş olarak tasarlanmış ve kaçınılmaz olarak iki gruba birden ait olan kâseler üretilmiştir. Bitkisel dekorlu ve figürlü kâselerden hangisinin önce çıktığı konusunda tartışma devam etmektedir.⁴⁵ Ancak Mısır etkisi göz önüne alınacak olursa bitkisel motif kullanımı, önceki dönemlerden beri yaygın olduğundan, öncelikli olmalıdır. Rotroff'a göre bitkisel dekorlu kâse üretimi İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinde başlamış, bazı İ.Ö.3.yüzyıl üretimleri doğrudan metal kâseden kopya alınarak yapılmıştır.⁴⁶ Thompson, Atina'da bitkisel dekorlu kâse üretiminin başlangıcını İ.Ö. 3. yüzyılın ortalarına verir.⁴⁷ Korinth'de ise ilk üretim İ.Ö. 250'lerde görülmektedir.⁴⁸ Pergamon'da bitkisel dekorlu kâselerin başlangıcı İ.Ö. 2. yüzyılın 2. çeyreğindedir.⁴⁹ Kyme'de bitkisel dekorlu kâselerin ilk çıkışı İ.Ö.200'lere verilmektedir.⁵⁰ Ephesos'ta en erken İ.Ö. 200, Labranda'da İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenirler. Batı Anadolu'da bitkisel dekorlu kâselere ait bilinen en eski örnekler Metropolis kentinde ortaya çıkmıştır. Metropolis'de bitkisel dekorlu kalıp yapımı kâseler İ.Ö. 3. yüzyılın ikinci çeyreğinde ortaya çıkmış, İ.Ö. 1. yüzyılın içlerine kadar kullanılmıştır.⁵¹

Uşak Müzesi'nde on beş adet bitkisel dekorlu kase bulunmaktadır. Bu bitkisel dekorlu kalıp yapımı kâselerin tümünde, bitkisel motif ana frizi oluşturur. **1, 2, 7 ve 15 (Çiz.1, 2, 7, 15 ve Lev. 1, 2, 7, 15)** numaralı kâselerde lotus yaprağı ve palmiye

⁴³ Gürler 1994, 44

⁴⁴ Thompson 1934, 455

⁴⁵ Rotroff 1982, 17

⁴⁶ Rotroff 1982, 18

⁴⁷ Thompson 1934, 315,328

⁴⁸ Gürler 1996, 45.

⁴⁹ AvP XI/1 s.140 Pl.50;294a

⁵⁰ Bouzek 1974, 36

⁵¹ Gürler 1994, 45

dalları birbirini izleyecek şekilde sıralanmışlardır. Delos'da ele geçen Belles Méduses atölyesi ve Comique a la c serie I atölyesi ürünlerinde bu düzenleme kullanılmıştır.⁵² Ayrıca İ.Ö. 3. yüzyılın üçüncü çeyreğinden İ.Ö. 150'ye kadar üretim yapan Demetrios-İason atölyesinde de bu kompozisyonun izlendiği örnekler vardır.⁵³ Benzer düzenleme Syphnos'ta⁵⁴, Satala kentinde⁵⁵ ve Kyme'de⁵⁶ bulunan kâselerde de yer almaktadır. Eretria'da bulunan lotus ve palmiye bezemeli bir kâse örneği, İ.Ö. 3. yüzyılın sonu ile İ.Ö. 2. yüzyılın başına tarihlenmiş ve Boiotia'da bir benzeri olduğu belirtilmiştir.⁵⁷ Ephesos'ta da benzer kalyxe sahip bir örnek bulunmaktadır.⁵⁸ Lotus ve palmiye yapraklarının birbiri ardına sıralandığı dekorasyon örneğine, Histria'da da rastlamak mümkündür.⁵⁹

1 Numaralı kase (Çiz. 1, Lev.1): Ağız hafif dışa çekiktir. Kasede dudak bandı bir yiv ile belirginleştirilmiştir. Bu yivin hemen altında gövde bir şişkinlik yapmaktadır. Kase, yarısına yakın bir parçası eksik olmakla birlikte tam profil vermektedir. Çerçeve, sağında kısa çubuklar olan İon kymationu kullanılmıştır. Gövde dekorasyonunda ise palmiye dalı ve lotus yaprakları ile bunların arasında geniş zigzaglar çizen dal motifi yer almaktadır. Bu zigzag çizen dikey motif, Belles Méduses atölyesinde de kullanılmıştır⁶⁰ Sivri uçlu lotus ve zigzag motifinin bir arada kullanıldığı bir başka örnek Brüksel'de Musées Royaux d'art et d'Histoire'de bulunmaktadır.⁶¹ Lotus yaprağı ve zigzag motifinin kullanıldığı, olasılıkla İ.Ö. geç 3. yüzyıla verilen bir kâseye de Samothrake'de rastlıyoruz.⁶² Histria'da bulunan, ancak üretim yeri bilinmeyen bir örnekte yine lotus yaprağı ve zigzag kullanılmıştır.⁶³ Kâsemizin dekorasyonunda yer alan palmiye yaprakları keskin hatlar gösterir. Bu özelliği Argos'ta İ.Ö.150 civarında üretime başlayıp, İ.Ö. 1. yüzyıl içlerine dek çalışan Kléagoras atölyesinde görüyoruz.⁶⁴ Ayrıca Milet'te

⁵² Laumonier 1977, Pl.19, no.885; Pl.25, no.358,628; Pl.30, no.703

⁵³ Siebert 1978, Pl.15 DI 39, DI 41.

⁵⁴ Brock 1949, Pl.21;17

⁵⁵ Çibuk 2000, çiz:15,b

⁵⁶ Bouzek 1974, Pl.11, 83.

⁵⁷ Metzger 1969, 63, Taf.23,5a

⁵⁸ Gassner 1997, Taf.86,223

⁵⁹ Histria XI 1998, Pl. 49; 686.

⁶⁰ Laumonier 1977, Pl.18;no.1191

⁶¹ CVA F.3, Pl.4;33

⁶² Dusenbery 1998 b, 762, XS-177B

⁶³ Histria XI, 1998, Pl.48; no.668

⁶⁴ Siebert 1978, 172, Pl.32, K39

bulunan ve Ephesos-İon özelliği gösteren bir örnekte, kasemizdeki gibi keskin hatlı palmye dalı kullanıldığını görüyoruz.⁶⁵ Örneğimizde lotus yaprağı motifi ise genişleyerek ortada sivri bir uçla birleşir. Madalyonda tek çizgi ile belirtilmiş dokuz yapraklı bir çiçek motifi yer almaktadır. Benzerlerinin tarihlerini göz önüne aldığımızda, kasemiz için İ.Ö. 3. yüzyıl sonları ile İ.Ö. 2 yüzyıl ortaları arasındaki zaman tarih olarak önerilebilir.

2 Numaralı kase (Çiz. 2, Lev.2): Hafif dışa çekik bir ağza ve yarımküreye yakın gövdeye sahiptir. Çerçeve, solunda çubuklar olan İon kymationu ile düzenlenmiştir. İon kymationlu çerçeve tipi İonia bölgesi atölyelerinde sık görülen bir özelliktir. Ephesos, Priene, Kyme, Pergamon, Myrina, Labranda, Tarsus ve Antiokheia yerel üretimlerinde en sık rastlanan motiftir.⁶⁶ Delos'ta ele geçen kaseler arasında, Philon, Hera(ios), Comique a la canne gibi birçok atölyenin ürünlerinde de İon kymationlu çerçeve karşımıza çıkar.⁶⁷ Kasemizle benzer çerçeve tipi, İ.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısında üretime başlayan ve bu yüzyıl boyunca devam eden Argos d'Agathoclés atölyesinde de kullanılmıştır.⁶⁸ Gövde, lotus yaprağı ile palmye dalı ve bunların arasında dokuz spiral yapraklı çiçek motifi ile dekore edilmiştir. 7 (Çiz.7, Lev.7) ve 2 (Çiz.2, Lev.2) numaralı kaselerimizdeki lotus yaprağı tip olarak Argos'taki Demetrios-İason atölyesinde kullanılan örneklerle benzerlik gösterir.⁶⁹ Aynı lotus yaprağı tipini Pergamon'da, bir tanesi İ.Ö. 100 civarına tarihlenen iki adet kase üzerinde de görüyoruz.⁷⁰ Bu kentte ele geçen, benzer nokta nervürlü lotus yaprağı bezeli bir başka kâse, İ.Ö. 200-191'e tarihlenmiştir.⁷¹ Bouzek, Kyme'de bulunan ve örneklerimizle benzeyen tipteki lotus yaprağı ile dekore edilmiş kaselerin Pergamon'dan ithal edildiğini belirtmiştir.⁷² 2 numaralı kasemizdeki lotus yaprağı 7 numaralı kasemizdeki gibi sivri uçludur (*nymphaea caerulea*) ve nokta dizisinden oluşan nervürlü bir yapıdadır, dış hatları da tek çizgi ile belirtilmiştir. Lotus yaprağı daha küçük olan 7 numaralı kasenin, başka bir kâsedan mühür alınarak yapılmış

⁶⁵ Kossatz 1990, 83, Abb.41, M693.

⁶⁶ Gürler 1994, 59, dipnot 152,153

⁶⁷ Laumonier 1977, 250.

⁶⁸ Siebert 1978, 171-172, Pl.68,1

⁶⁹ Siebert 1978, 172, Pl.74,2

⁷⁰ AvP XIV, Taf.26; K52, K54

⁷¹ AvP XI/1 s.125, Taf.45;200

⁷² Bouzek 1974, 49.

olması olasıdır.⁷³ Ancak her iki kâse de, dekorasyon sıralaması ve form benzerliği açısından, en azından yakın tarihlerde ve aynı moda akımı içerisinde değerlendirilmelidirler. 2 numaralı kâsenin madalyonu tıpkı 7 numaralı kâse olduğu gibi sekiz yapraklı çiçek rozetten oluşmuştur. Fakat madalyonlar arasında biçim ve boyut farklılıkları vardır. 7 numaralı kâse bahsedilen Eretria, Syphnos, Satala buluntuları ve Peloponnesos atölyesi Demetrios-İason ürünlerini, bu kâse için de göz önünde bulundurmamız gerekir. Benzerlerin tarihlerinden yola çıkarak, Kat No 2'nin İ.Ö. 2. yüzyıl içinde üretildiğini öngörebiliriz.

3 Numaralı kâse (Çiz. 3, Lev. 3): Çok hafif dışa çekik ağza sahip kâsenin gövdesi derindir ve yarımküresele yakın bir biçim sergilemektedir. Çerçeve motifi olarak, aralarında boşluk bırakılmadan sıralanmış, İonia atölyeleri üretimlerinde sık görülen İon kymationu dizisi kullanılmıştır. Gövde dekorasyonunda sivri uçlu, nervürlü lotus yaprakları arasında alternatif olarak daha kısa ve tabanı geniş, nervürlü bir lotus yaprağı ile, bir üçgenin köşeleri gibi konumlandırılmış üç lotus (tomurcuk) motifi yer almaktadır. Kısa, tabanı geniş ve nervürlü lotus yaprağı, **18** numaralı (Çiz.18, Lev.18) kâsemizde de kullanılmıştır. Sivri uçlu lotus yaprağı ve küçük lotus yaprağı, Argos'ta İ.Ö. 3. yüzyılın 3. çeyreğinden İ.Ö. 150'ye kadar üretim yapan Démétrios-Iason atölyesinde; İon kymationundan oluşan çerçeve, İ.Ö.2. yüzyılın ilk yarısından 2. yüzyılın sonlarına dek aktif olan d'Agathoclés atölyesinde de kullanılmıştır.⁷⁴ Tomurcuk, Pergamon'da İ.Ö. 157 ile İ.Ö. 2. yüzyılın 3. çeyreği arasına tarihlenen tabakada bulunan bir kâse, çerçeve motifi olarak kullanılmış, bu motifin benzerleri için Tarsus, Antiokheia ve Samaria'ya buluntularıyla paralellik kurulmuştur.⁷⁵ Bu motif yine Pergamon'da ele geçen, İ.Ö. 2. yüzyıla verilen bir kâse bu kez gövde üzerinde kullanılmıştır.⁷⁶ Kyme'de, gövdesinde lotus yaprağı ve tomurcuk motifi yer alan ve Pergamon stiline yakın olarak yorumlanan bir kâse bulunmuştur.⁷⁷ Oldukça silik olduğundan detaylarının izlenmesinin zor olduğu 3 numaralı kâse, dört geniş, dört dar petalli bir çiçek rozetten oluşan, özensiz bir tarzı olan madalyona sahiptir. Madalyonun bir benzeri

⁷³ Rotroff 1982, 33

⁷⁴ Siebert 1978, Pl.74;4, Pl.73;10,Pl.68;3

⁷⁵ AvP XI/1, 153, Taf.54, 359.

⁷⁶ De Luca 1988, 596, Taf.93, 1.

⁷⁷ Bouzek 1974, 25, 27, no:60

İonia'da üretim yapan Belle Méduses atölyesinde görülebilir.⁷⁸ Paralel örneklerin tarihlerinden hareketle kasemizin, İ.Ö. 2. yüzyılın içlerine tarihlenmesi yanlış olmasa gerektir.

4 Numaralı kase (Çiz. 4, Lev.4): Ağız kısmı düz bir profil sergilemekte, dışa konik bir çıkıntı vermektedir. Kase, derin bir forma sahiptir. Çerçeve makara-inci dizisi uygulanmıştır. Gövde dekorasyonu, 6 numaralı örnekte oldu gibi, louthrophoros, lotus yaprağı ve palmiye dalı motifleri ile oluşturulmuştur. Lotus yaprağı nokta nervürlü ve yanlarda balık sırtı çizgildir. Madalyonu altı yapraklı çiçek rozetten oluşmaktadır ve çok aralıklı olmayacak biçimde düzenlenmiş iki halka ile çevrilmiştir. Gövde dekorasyonunda bulunan lotus yaprağı tipini, Milet'te de görüyoruz. Bu kentte ele geçen bir kaseinin dekorasyonunda da balık sırtı çizgilere sahip lotus yaprağı izlenmektedir.⁷⁹ Louthrophoros ve lotus yaprağının kullanıldığı bir örneği Metropolis'de görmekteyiz. Louthrophoros motifi İ.Ö. 2. yüzyıl Pergamon özelliğidir.⁸⁰ Pergamon'da İ.Ö. 2. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlenen bir kasede louthrophoros motifi kullanılmıştır.⁸¹ 4 numaralı kasedeki louthrophoros motifi, 6 numaralı kasedekinden daha ayrıntılıdır ve daha ince çizgilere sahiptir. 4 numaralı kaseyi de Pergamon ve Metropolis'teki benzerlerinden hareketle, İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlemek yanlış olmayacaktır.

5 Numaralı kase (Çiz. 5, Lev.5): Ağız hafif dışa çekiktir, gövdeye inerken dudak bölümünde dışa doğru hafif bir bombe yapmaktadır. Çerçeve üzerinde, büyük oranda belirsiz olmakla beraber, bazı yerlerde spiral kıvrımlar fark edilmektedir. Gövdede, bir sütun haline getirilmiş spiral-dal karışımı bir motif grubu, dekorasyonu oluşturan tek elemandır. Madalyonda da iki yatay eleman arasında aynı motif kullanılmıştır. İonia atölyelerinde çerçeve motifi olarak spiralin kullanıldığı bilinmektedir.⁸² Spiralin kullanıldığı örnekler arasında İ.Ö. 2. yüzyılda üretim yapan Argos d'Agathoclés atölyesinin bir örneği gösterilebilir.⁸³ Comique a la Canne

⁷⁸ Laumonier 1977, Pl.19; no.716

⁷⁹ Kossatz 1990, 67, Taf. 4, M464.

⁸⁰ Gürler 1996, 52, dipnot 109;çiz. 27;87

⁸¹ AvP XI/1, Taf.51, 295

⁸² Courby 1922, 379, no:19, 12.

⁸³ Siebert 1978 Pl.70, 5.

atölyesine ait bir kâsenin çerçevesinde, Vases Gris atölyesinin bir ürününde de gövde üzerinde spiral kıvrımlı dallar kullanılmıştır.⁸⁴ 5 numaralı kasedeki spiralin bir benzerini İ.Ö. 2. yüzyılda üretim yapan PA atölyesinde de görüyoruz.⁸⁵ Tüm bu örnekler kasemizdeki motifin aynısı olmayıp, spirallerle farklı şekillerin oluşturulduğu kaselerdir. Kat No 5’de kullanılan motifin aynısına başka yerde rastlanmadığından tarihleme konusunda bu örnekler kullanılacaktır; böylelikle kasemizin tarihini İ.Ö. 2. yüzyıl olarak öngörmek mümkün olacaktır.

6 Numaralı kase (Çiz. 6, Lev.6): Ağız kısmı dışa çekiktir. Kase, derin bir forma sahiptir. Üst sınırı iki yivle belirtilmiş çerçevede altlarında noktalar olan çubuk dizisi kullanılmıştır. Gövde dekorasyonunda palmiye dalı, sarmal çizgi ile belirtilmiş nervürlü lotus yaprağı ve ince bir gövdeye sahip louthrophoros birbirini izleyecek biçimde sıralanmıştır. Madalyona on yapraklı çiçek rozet uygulanmıştır. Metropolis’te, dekorasyonunda louthrophoros bulunan bir kase, Pergamon ve Hama’daki benzerlerinden yola çıkılarak İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmiştir.⁸⁶ Pergamon yapı katı 11’de ele geçen, dekorasyonunda louthrophoros’un kullanıldığı bir kase İ.Ö. 2. yüzyılın 2. çeyreğine verilmiştir.⁸⁷ Bu dekorasyon özelliği ve benzerlerinden yola çıkarak kasemizin İ.Ö. 2. yüzyıl ortalarında üretildiğini söyleyebiliriz.

7 Numaralı kase (Çiz. 7, Lev.7): Çok hafif dışa çekik bir dudağa ve derin bir gövdeye sahiptir. Kasede, çerçeve gioş motifi ile düzenlenmiştir. Bu motif, üretime İ.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısında başlayıp, yüzyılın içlerine dek faaliyetine devam eden Argos d’Agathoclés atölyesinde de kullanılmıştır.⁸⁸ Gövdede lotus yaprağı ve palmiye dalı arasında lotuslar (tomurcuk) yer almaktadır. Dekorasyonunu oluşturan lotus ve palmiye motifleri Demetrios-İason atölyesinde de kullanılmıştır.⁸⁹ Satala’da bulunan benzer kalyxe sahip bir kase İ.Ö. 2. yüzyıl içlerine tarihlenmiştir.⁹⁰ Yukarıda belirtilen Ephesos’taki örnek ise, bitimi İ.Ö. 2. yüzyılın son çeyreğine

⁸⁴ Laumonier 1977, Pl.122, no.3240. 3256, 1114-1134; Pl.24, no.617

⁸⁵ Laumonier 1977, 183, Pl. 40, no.1908.

⁸⁶ Gürler 1996, 52, çiz.27, 87

⁸⁷ AvP XI/1, 144, Taf. 51, no.295

⁸⁸ Siebert 1978, 171-172, Pl.68.

⁸⁹ Siebert 1978, 170-172.

⁹⁰ Çıbuk 2000, 32.

tarihlenen drenajda ele geçmiştir.⁹¹ Kasemizin gövdesinde bulunan lotus yaprağı, sivri uçludur ve dış hatları tek çizgi ile belirtilmiştir. Nokta dizisi ile oluşturulmuş nervürlü yapısı ile Pergamon'da İ.Ö. 200-191 arasına tarihlenen bir örnekle benzerlik taşır.⁹² Kasemizin madalyonu sekiz yapraklı çiçek rozetten oluşmaktadır. Karşılaştırılan örneklerdeki ortak tarih üzerinden kasemizin, İ.Ö. 2. yüzyılın başlarından, aynı yüzyılın son çeyreği arasında üretilmiş olduğunu söyleyebiliriz.

8 numaralı kase (Çiz. 8, Lev.8): Ağız kısmı çok hafif dışarı doğru açılım göstermektedir. Küçük bir form veren kase, İonia atölyelerinin tipik ürünlerini andırır. Kasede çerçeve tasarımı yoktur; gövdeye geçişte yalnızca iki yiv bulunmaktadır. Gövde dekorasyonu lotuslardan (tomurcuk) oluşmaktadır. Madalyonda sekiz yapraklı çiçek rozet yer alır. Milet'te bulunan bir kasenin dekorasyonunu hatırlatsa da, kıyaslama için yeterli bir benzerlik bulunmamaktadır.⁹³ Olympia'da da kasemizdekine benzer bir lotusun (tomurcuk) kullanıldığı, bir tanesi İ.Ö. 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen iki örneğe rastlıyoruz.⁹⁴ Argos Kléagoras atölyesinde de, kasemizdeki lotusa benzer bir dekorasyon elemanı kullanılmıştır.⁹⁵ Yakın benzerlerine rastlanmamış olsa da 8 numaralı kasenin İ.Ö. 2. yüzyılın son çeyreği ile İ.Ö. 1. yüzyılın başları arasında üretilmiş olabileceğini söyleyebiliriz.

9 Numaralı kase (Çiz. 9, Lev.9): Dik bir ağız yapısına, neredeyse düz inen gövde kenarına sahiptir. Dip kısmı düz bir formdadır, yüksek ve kalın bir oturma çıkıntısı ile sonlanmaktadır. Kâsede çerçeve bandı kullanılmamıştır. Gövde dekorasyonunda ana motif palmiye dallarıdır. Aralarında sola-yukarıya dönük lotuslar (tomurcuk) ve alternatif olarak sıralanmış küçük palmiye ve sekiz petalden oluşan küçük bir çiçek motifi bulunmaktadır. Kasede madalyon yoktur. Ana motif olarak palmiye yapraklarının kullanıldığı benzer dekorasyon örneğine Delos Plagiaire serié 3'de, comique a la canne serié 1'de ve Eretria'da rastlanmaktadır.⁹⁶ Delos'ta ele geçen ve CI atölyesi üretimi olan bir başka örnekte palmiye yaprakları

⁹¹ Gassner 1997, 39

⁹² AvP XI/1, taf 45,200

⁹³ Kossatz 1990, 81, Abb. 39, 670

⁹⁴ Siebert 1978, 176, Pl.87, 5; Pl.89, 6

⁹⁵ Siebert 1978, Pl.80, 2.

⁹⁶ Laumonier 1977, Pl.49;590,Pl.25;673-599 ; Schmid 1998, 97;b

çok sık bir şekilde düzenlenmiştir.⁹⁷ Kalyx bölümünde sadece palmiye yapraklarının kullanıldığı bir başka örnek Korinth'de karşımıza çıkmaktadır. Bu örnek Fabric B olarak sınıflandırılmış ve madalyonundaki AC simgesinden yola çıkılarak Batı Anadolu'dan ithal edilmiş olabileceği belirtilmiştir. Bu simgenin kullanıldığı PA atölyesinin İ.Ö. 2. yüzyılda ürün verdiği belirtilmiştir.⁹⁸ Bunun yanı sıra Korinth'in, Grup V'inde sınıflandırılmış yerel bir ürününde de buna benzer bir kalyx düzenlemesi görüyoruz.⁹⁹ Korinth'de tiyatronun doğusunda ele geçen ve stil karşılaştırmasıyla İ.Ö. 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen bir kalıp yapımı kâsede de benzer bir kalyx karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁰ Ayrıca Aigeira'da ele geçen bir kâsede de palmiyelerden oluşan bir kalyx görmekteyiz.¹⁰¹ Siebert, Epidauros'taki palmiye yapraklı dekorasyona sahip bir kaseden bahsetmektedir.¹⁰² Ephesos'ta benzer kalyxe sahip bir kase İ.Ö. 2-1. yüzyıllara verilmiştir.¹⁰³ Pergamon'da tiyatro sondajında ele geçen, kalyxi sadece palmiye motiflerinden oluşan bir kalıp yapımı kâse, İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmiştir.¹⁰⁴ Yine Pergamon'da bulunan, kalyxinde palmiye yapraklarının bulunduğu bir başka kâse de İ.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısına verilmiştir.¹⁰⁵ Bounegru'nun Pergamon buluntularını içeren çalışmasında da palmiye dalı motifinin kullanıldığı kase parçaları görüyoruz.¹⁰⁶ Milet'te ise bir tanesi İ.Ö. 200 civarına tarihlenen iki adet örnek kasemizle benzerdir.¹⁰⁷ Bu tipte bir kalyxe sahip bir başka örnek, Metropolis'te de ele geçmiştir ve İ.Ö. 2. yüzyıla verilmiştir.¹⁰⁸ Benzerlerinin tarihlerinden yola çıkarak kasemizin İ.Ö. 2. yüzyıl içlerinden, İ.Ö.1. yüzyılın ilk yarısına kadar olan bir tarihte üretildiğini söyleyebiliriz.

10 Numaralı kase (Çiz. 10, Lev.10): Çok hafif dışa çekik ağız kenarına ve sıg, küçük bir gövdeye sahiptir. Üst sınırı iki yivle belirtilmiş friz içerisinde İon kymationu dizisinden oluşan çerçevesi vardır. Gövdede palmiye dalları ve palmet

⁹⁷ Laumonier 1977, Pl.85;2415

⁹⁸ Edwards 1980, 198

⁹⁹ Edwards 1980, 202, Pl.48,C-69-109; Pl.44,C-37-2737

¹⁰⁰ Williams-Zervos 1982, 125, Pl.40;26, (Edwards 1975 no:821)

¹⁰¹ Trummer 1988, 312;5

¹⁰² Siebert 1998, Pl.43, Ep.14

¹⁰³ Gassner 1997, 240, Taf.73-92;H37

¹⁰⁴ AvP XI/2 s.77;taf.48,3

¹⁰⁵ AvP XI/1 s.163-4 Taf.59;439

¹⁰⁶ Bounegru 2003, Pla. 86

¹⁰⁷ Kossatz 1990, 20, Abb.7; M156, Abb.16, M316

¹⁰⁸ Gürler 1996, çiz.24;79

motifi ve bunun iki yanında altı sivri uçlu yapraklı çiçek birbirini izleyecek biçimde sıralanmıştır. Madalyonda yedi yapraklı çiçek rozet bulunmaktadır. İonia atölyelerinde sık kullanılan İon kymationlu çerçeve, Argos d'Agathoclés atölyesinde de kullanılmıştır.¹⁰⁹ Palmiye ile palmetin bir arada kullanıldığı bir kase örneğini Courby, Pergamon dekorasyon elemanları arasında vermiştir. Ayrıca Kırım'da bulunan kaselerde de bu motif kullanılmıştır.¹¹⁰ Palmiyeler arasında dizilmiş olan palmet motifinin bir benzeri Argos'ta üretime İ.Ö. 150 civarında başlayıp, İ.Ö.1 .yüzyıl içlerinde de aktif olan Kléagoras atölyesinde ve Arcadia'da görülmektedir.¹¹¹ Palmet motifinin Milet'te de sevilen bir dekorasyon elemanı olduğunu görüyoruz; bunlardan, Antiokheia'da bir benzerleri olduğu belirtilen iki tanesi İ.Ö. erken 2. yüzyıla¹¹², palmiye yaprağı ve palmetin birlikte kullanıldığı bir diğeri ise İ.Ö. 2 .yüzyıla verilmiş, palmet motifinin İ.Ö. 1. yüzyılda da kullanıldığı belirtilmiştir.¹¹³ Burada dekorasyonunda palmet motifine yer veren iki kase daha vardır.¹¹⁴ Milet'te bu motif başka örneklerde de kullanılmıştır.¹¹⁵ Kasemizdeki palmet motifi verilen örneklerden daha sert çizgilere sahip olmakla birlikte, benzerleri göz önüne alındığında, üretim tarihinin İ.Ö. 2. yüzyıl ile İ.Ö. 1. yüzyılın ortaları arasında olduğunu söylemek, uygun bir saptama olacaktır.

11 Numaralı kase (Çiz. 11, Lev.11): Hafif dışa çekik ağız yapısına sahiptir. Gövde yukarıdan aşağıya düz inerken, tam ortada dışa doğru hafif bir açığı yaparak dibine doğru daralmaktadır, dipte hafif bir sivrilme ile birleşmektedir. Çerçeve çubuklu İon kymationu kullanılmıştır. Gövde dekorasyonunu oluşturan lotus yaprakları doğrudan kâsenin sivri olan dibinden başlamaktadır. Kasede madalyon yoktur. Gövdedeki motif düzenlemesinin benzeri Argos'ta üretime İ.Ö. 2. yüzyılın ortasında başlayıp, İ.Ö. 1. yüzyıl içlerinde de devam eden Kléagoras atölyesinde ve kente ithal edilen bir örnekte (ancak bu kâsenin madalyonu vardır) görülebilir.¹¹⁶ Sadece lotus yapraklarının kullanıldığı bir başka örnek Ephesos'ta ele geçmiştir . Bu

¹⁰⁹ Siebert 1998, Pl.68, 2

¹¹⁰ Courby 1922, fig.85;39 ; fig.89;23,31

¹¹¹ Siebert 1998, Pl. 35, K158, K159, Pl.80;2; Pl.83;3,4

¹¹² Kossatz 1990, 128, 96, Abb.12 , 33.

¹¹³ Kossatz 1990, 98 dipnot 197, Abb.11

¹¹⁴ Kossatz 1990, Abb. 18, 20.

¹¹⁵ Kossatz 1980, Taf.14; 4,5, M59, M63.

¹¹⁶ Siebert 1978, Pl.33;K103,K119,Pl.42;imp10

örnek İ.Ö. 150-50 yıllarına verilmiştir.¹¹⁷ Benzer düzenlemeye kalıp yapımı kâse dışındaki formlarda da rastlıyoruz. Belles Méduses atölyesi bu örneklerden birini içermektedir.¹¹⁸ Bu örnekler ışığında kasemizin İ.Ö. 150 ile İ.Ö. 50 arasında üretildiğini söylemek uygun olur kanısındayız.

12 Numaralı kase (Çiz. 12, Lev.12): Gövde konik bir biçimde dışa açılarak yükselmekte ve ağız ile birleşmektedir. Tabanda düze yakın bir form gözlenmektedir. Çerçeve, çok silik bir durumda olmakla beraber İon kymationu ile düzenlenmiştir. Çerçevenin hemen altına bir sıra nokta dizisi uygulanmıştır. Böyle bir çerçeveyi, Argos'ta Demetrios-İason atölyesinde görebiliyoruz.¹¹⁹ Atölyeler arasında bir diğer atölyeye ait dekorasyon bütünlüğünün taklidini yapmak, damga alışverişinde bulunmak olağan bir durumdur, nitekim noktalarla bezenmiş çerçeve kullanımı Vases Gris atölyesinde de izlenir.¹²⁰ Gövdede ana bezeme olarak palmetler kullanılmıştır. Palmet motifi, Pergamon'da da kullanılan bir elemandır.¹²¹ Bu motif, İ.Ö. 150'de üretime başlayıp, İ.Ö. 1. yüzyıl içlerine dek aktif olan Kléagoras atölyesindeki bir örneğe benzetilebilir.¹²² Ai-Khanoum'da bulunan, daha serbest çizgilerle yapılmış palmet motifi ile dekore edilmiş bir kase örneğini Gardin, İ.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısına tarihlenmiştir.¹²³ Ancak bu palmet motifi, daha ince ve basit çizgilerle uygulanmıştır. Kalyxde palmetin kullanıldığı bir örneğe Milet'te rastlıyoruz. Bu kasenin bir benzeri, Parlasca tarafından İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmiştir, Kossatz bu motifin İ.Ö. 1. yüzyılda da kullanıldığını belirtmektedir.¹²⁴ Her ne kadar palmiye motifi ile birlikte kullanılmış ve daha ayrık yapraklar şeklinde uygulanmışsa da, bunu sanatçının kendi yorumu olarak da düşünebiliriz. Yukarıda da belirtildiği gibi palmet kullanımı İ.Ö. 2. yüzyılda olduğu kadar, İ.Ö. 1. yüzyılda da yaygındır. Kasemizdeki palmete stil olarak çok yakın duran, Kyme'de ele geçmiş bir kasenin, madalyonundaki özelliklerden yola çıkılarak Pergamon etkisi altında olduğu belirtilmiştir.¹²⁵ Çift halka ile belirtilmiş madalyonunda yedi yapraklı çiçek rozet vardır. Madalyon, yapı olarak İ.Ö.3 .yüzyılın son çeyreğinden İ.Ö. 146'ya

¹¹⁷ Gassner 1997, 238, Taf.73-92;H33

¹¹⁸ Laumonier 1977, Pl.18;no.313

¹¹⁹ Siebert 1978, Pl.73; no.6

¹²⁰ Laumonier 1977, 5-6

¹²¹ Courby 1922, fig. 88; 39,56.

¹²² Siebert 1978, Pl.33,K131

¹²³ Gardin 1988, 189,3, taf.25,3.

¹²⁴ Kossatz 1990, 98, dipnot 197, Abb. 11, M233

¹²⁵ Bouzek 1974, 23-25, fig. 46

kadar üretim yapan Argos Monogram atölyesinde de kullanılmıştır.¹²⁶ Dış halka aralıklı noktalarla çevrelenmiştir. Bu örnekler ışığında kasemizin İ.Ö. 2. yüzyıl ile İ.Ö. 1. yüzyılın ortası arasında üretildiğini söyleyebiliriz.

13 Numaralı kase (Çiz. 13, Lev.13): Ağız hafif dışa çekik, dudak bandı, gövdeye göre kalın cidarlıdır. Hafif derin forma sahip bir kasedir. Formda üretim hatasından kaynaklanan bir eğrilme göze çarpmaktadır. Çerçeve nokta dizisi uygulanmıştır. Bu çerçeve örneğini Argos'ta İ.Ö. 2. yüzyılda üretim yapan d'Agathoclés atölyesinde görebiliriz.¹²⁷ 13 numaralı kasede gövde dekorasyonunda yalnızca, aralıklarla sıralanmış, sekiz yapraklı çiçek rozetler kullanılmıştır. Ephesos'ta, sadece çiçek rozet motifinin korunmuş olduğu kırık bir parça, İ.Ö. 2-1. yüzyıllara tarihlenmiştir.¹²⁸ Çift halka ile çevrelenmiş madalyonda sekiz petalli çiçek rozet yer almaktadır. Bu tip madalyon kullanımını Argos Kléagoras atölyesinde ve Delos'ta görüyoruz.¹²⁹ Gövde dekorasyonu açısından benzerine çok fazla rastlanılmayan kasemizi, genel olarak İ.Ö. 2. ve 1. yüzyıllara verebiliriz.

14 Numaralı kase (Çiz.14, Lev.14): Ağız hafif dışa çekiktir ve gövdeyle birleştiği yerde dışa doğru hafif bir açığı yapmaktadır. Gövde yarımküreseldir. Çerçeve nokta-çubuk dizisi ile düzenlenmiştir. Bu çerçeve tipi, Delos'ta ele geçen kaselerde üzerinde de görülür.¹³⁰ Comique a la canne atölyesi de, bu motifi çerçeve olarak kullanmıştır.¹³¹ Ephesos'ta ele geçen, İ.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen bitkisel dekorlu bir kasenin çerçevesinde de nokta-çubuk dizisi kullanılmıştır.¹³² Kasenin madalyonu 11 yapraklı çiçek rozetten oluşmaktadır. Ana friz ise çiçekli kıvrım dallarla düzenlenmiştir. Bu dalların yanında ayrıca altı yapraklı çiçek rozet bulunmaktadır. Bu dekorasyon stili, Delos'daki Belles Méduses, Vases Gris ve İ.Ö. 2. yüzyılda üretim yapan PA atölyesinin üzüm salkımlı motiflerine benzemektedir.¹³³ Metropolis'te, çiçekli kıvrım dalları ile dekore edilmiş kaseler İ.Ö. 3. yüzyılın 2. çeyreğine verilmiştir.¹³⁴ Kyme'deki örnekler ise İ.Ö. 2. yüzyıla

¹²⁶ Siebert 1978, Pl.76, no.5

¹²⁷ Siebert 1978, Pl.68, no.6

¹²⁸ Gassner 1997, 117, Taf.39, 450.

¹²⁹ Siebert 1978, Pl.32; no.K1,Pl.77, no.2; Laumonier 1977, Pl.106, no.727

¹³⁰ Courby 1922, 379,fig. 76,11

¹³¹ Laumonier 1977, Pl.28, no.8420, 8421, 1872, 8418, 3414, Pl.122, no.3286.

¹³² Gassner 1997, 75-77, Taf. 84, 218

¹³³ Laumonier 1977, Pl. 119; no.1438,632,1448,1449, Pl. 35, no.1444, Pl.124; no.1440,1456,1457,1442.

¹³⁴ Gürlér 1996, çiz. 18, 64, 65.

tarikhlenir.¹³⁵ Ancak 14 numaralı kasemiz daha basit çizgilerle dekore edildiğinden, bu asmalı kıvrım dalların bir taklidi veya daha geç bir tarihin stilistik özelliği olarak görmek gerekir. Bu nedenle örneğimizi İ.Ö. 2. yüzyıldan sonraki bir tarihin ürünü olarak değerlendirebiliriz.

15 Numaralı kase (Çiz. 15, Lev.15): Dik bir dudak yapısına ve sığ bir forma sahiptir. Çerçeve, sola dönük palmetler dizisinden oluşmuştur. Çerçevede palmet kullanımı Delos'ta Plagaire atölyesi, seri 3'te ve CI atölyesi ürünlerinde görülmektedir.¹³⁶ Metropolis'te ele geçen çerçevesi sola dönük palmetlerden oluşan bir kase İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmiştir.¹³⁷ Milet'te de yukarı dönük şekilde dizilmiş palmetlerden oluşan çerçeveye sahip kaseler ele geçmiştir.¹³⁸ Delos'un yanı sıra Kırım'da da çerçeve motifi olarak palmetin kullanıldığı örnekler mevcuttur.¹³⁹ Gövde dekorasyonunu meydana getiren, dış hatları ve nervürü tek çizgi ile belirtilmiş lotus yaprağı ve palmiye dalı, birbirini izleyecek biçimde sıralanmıştır. Madalyonda çift yiv ile sınırlandırılmış alan içinde sekiz yapraklı çiçek rozet yer almaktadır. Gövde dekorasyonunda kullanılan lotus ve palmiye yapraklarının benzer kullanımının yer aldığı Ephesos-İon stiline verilen bir kâse Milet'te bulunmuştur.¹⁴⁰ Gövdedeki lotus yaprağının yapı açısından benzeri Comique a la canne atölyesinde ve İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinden İ.Ö. 146'ya dek üretim yapan Argos Monogram atölyesinde kullanılmıştır.¹⁴¹ Gövde dekorasyonu ve form benzerliğini Sadberk Hanım Müzesi'nde bulunan ve İ.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısına verilen bir kasede izleyebiliyoruz.¹⁴² Ayrıca Aigeira'da da bu lotus yaprağı tipinin kullanıldığı, stil karşılaştırmasıyla İ.Ö. 2. yüzyılın 1. yarısına tarihlenen örnekler yer almaktadır.¹⁴³ Knidos'ta, İ.Ö. 2. yüzyılın sonundan İ.S. 1. yüzyıl içlerine kadar ince seramik üreten seramik atölyeleri ile ilgili yapılan çalışmalarda bulunan bir kalıpta, örneğimizde kullanılan lotus yaprağı tipinin yer aldığını görüyoruz.¹⁴⁴ Dekorasyondaki palmiye yaprağı diğerlerine göre daha küçüktür. Palmiyenin boyut olarak benzeri Belles

¹³⁵ Bouzek 1974, 27-28, no:65-66.

¹³⁶ Laumonier 1977, Pl.78, no.618; Pl.82, no.2107, 8590, Pl.84, no.8614.

¹³⁷ Gürler 1996,48, çiz.23,78

¹³⁸ Kossatz 1990, 15, 40, 42 ; Abb.2, M42, Abb.13, M265, Abb. 15, M285

¹³⁹ Courby 1922, fig. 76; fig. 89;31

¹⁴⁰ Kossatz 1990, 37, M243

¹⁴¹ Laumonier 1977, Pl.25;no.549; Siebert Pl.76;3

¹⁴² Anlağan 2000, 159

¹⁴³ Trummer 1988, 312;1,2

¹⁴⁴ Kassab-Tuna 1987, 56, fig.8a

Méduses atölyesinde kullanılmıştır.¹⁴⁵ Motifin küçük olması, bir başka kâseden alınan bir motifin tekrar mühür yapıp kullanılmasından, veya çok kullanılmış bir kalıpta üretilmiş olmasından kaynaklanmış olabilir. Gövdenin bir yerinde bulunan, Grek alfabesindeki 'ksi' karakterini de çağrıştıracak 'çarpı' işareti muhtemelen dekorasyona ait olmayıp, özel bir işareti simgeliyor olmalıdır. Basit bir yapıya sahip olduğundan her dönem kullanılan bu simge, örneğin İ.Ö. 7. yüzyıl başlarında Lydia'nın komşusu Phrygia'nın vazolarda tercih ettiği bir motiftir.¹⁴⁶ Bu simgeyi Ephesos'ta ve Delos'ta bulunan bir kâsenin çerçeve motifi olarak görüyoruz.¹⁴⁷ Bu işaret, Argos'ta file motifli bir kâsenin madalyonunda ve Atina Agorası'nda da kullanılmıştır; Atina Agorası'ndaki örnek İ.Ö. yaklaşık 225-175 tarihleri arasına verilmiştir.¹⁴⁸ Bunu ayrıca Knossos'ta İ.Ö. 1. yüzyılda kullanılan bir yapıda ele geçen bir kalıp üzerinde elle çizilmiş olarak görüyoruz.¹⁴⁹ Benzerlerinden hareketle kasemizin İ.Ö. 2. yüzyıldan, İ.Ö. 1. yüzyıl sonlarına kadar olan süreç içinde üretildiğini söyleyebiliriz.

¹⁴⁵ Laumonier 1977, Pl.19;no.983

¹⁴⁶ Sams 1973, 229

¹⁴⁷ Gassner 1997, Taf. 20, 263; Laumonier 1977, Pl. 93, no.9572.

¹⁴⁸ Siebert 1978, Pl.40; An.3; Rotroff 1982,.Pl.95; Kat. 299.

¹⁴⁹ Catling 1981, 98,Pl.10;c,d

3.2. FİĞÜRLÜ KÂSELER

Bu tür kâselerin kompozisyonlarında insan ve hayvan figürleri kullanılır. Figürlü kâseler İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinde çam kozalağı, küçük yaprak dekorlu ve bitkisel dekorlu kâselerle birlikte üretilmeye başlanıp, üretimleri İ.Ö. 2. yüzyılın ortalarına, uzun taç yapraklı kâselerin ortaya çıkmasına dek devam etmiştir.¹⁵⁰ Thompson, Atina'da figürlü kâselerin ilk ortaya çıkışının İ.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısından önce olmadığını söyler.¹⁵¹ Uzun taçyapraklı kâselerin ortaya çıkışıyla, figürlü kâseler Atina'da popülaritesini yavaş yavaş kaybetmiştir. Korinth'de, kalıp yapımı kâselerin üretildiği dönem boyunca, figürlü kâseler de varolmuştur.¹⁵² Bitkisel dekorlu kâselerde olduğu gibi, figürlü kâselerde de, Batı Anadolu'da bilinen erken örnekler Metropolis'tendir.¹⁵³

16 (Çiz. 16, Lev.16): Ağız çok belirgin bir biçimde dışa çekiktir. Boş bırakılmış dudak bandı oldukça geniştir. Gövde bir -S- çizerek dipte sivrileşir. Diğerlerinden çok farklı bir forma sahip örneğimiz bazı yerlerde alçı ile onarım görmüştür. Helenistik dönemin bilinen kalıp yapımı kâse formu yapısından farklı olduğundan, yeni form arayışları içinde olan bir stilin veya devrenin ürünü olmalıdır. Kasenin, hem alttan hem de üstten nokta dizisi ile sınırlandırılmış çerçevesinde bir çeşit tomurcuk ve üzerinde iki yaprak bileşiminden oluşan bir motif sıralanmıştır. Dekorasyon için dar bir alanın bırakıldığı gövdede acemice uygulanmış yunus figürleri yer almaktadır. Gövde dekorasyonuna oranla daha geniş bir yer kaplayan madalyonda, baş kısmı dışarı taşmış karaca figürü bulunmaktadır. Metropolis'te İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen bir örnekte ve Kyme'de yunus figürünün kullanıldığını biliyoruz.¹⁵⁴ Ancak kasemizde bulunan yunus figürünün, daha özensiz uygulandığı ve kâse formunun da farklı oluşu, örneğimizin İ.Ö. 2. yüzyıldan daha sonraya ait olabileceğini düşündürmektedir.

¹⁵⁰ Gürlü 1996, 49; Rotroff 1982, 19

¹⁵¹ Thompson 1934, 347,456

¹⁵² Edwards 1980, 196

¹⁵³ Gürlü 1996, 62

¹⁵⁴ Gürlü 1996, 52, dipnot 112, çiz.27, no.87.

3.3. FİGÜRLÜ-BİTKİSEL DEKORLU KÂSELER

Uşak Müzesi'nde üç adet figürlü-bitkisel dekorlu kalıp yapımı kase bulunmaktadır.

17 Numaralı kâse (Çiz.17, Lev.17): Kasenin ağız kısmı çok hafif dışa çekiktir. Yarımküresele yakın bir form gösteren örneğimizin cidarları oldukça incedir. Çerçeve, makara-inci dizisi ile düzenlenmiştir. Gövde dekorasyonu, madalyona dönük lotuslar (tomurcuk) ve louthrophoros motifinin birbirini izleyecek biçimde sıralanması ile oluşturulmuştur. Buradaki louthrophoros, 4 numaralı kasedeki ile aynıdır. Kasenin kalyx bölümünde, madalyon etrafında kısa, geniş yapraklar sıralanmıştır. Çift yiv ile çevrilmiş madalyon içerisinde savaş arabasıyla Nike tasvir edilmiştir. 17 numaralı kâsedekine benzer kalyx örneğinin birini Delos, Comique a la canne atölyesinde, bir diğerini Didyma'da görebiliriz.¹⁵⁵ Didyma'daki örnek İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmiştir. Benzer kalyx örneğinin kullanıldığı Atina'daki bir kase İ.Ö. 225-175 tarihleri arasına verilmiştir.¹⁵⁶ Lebedos'ta ele geçen bir kâsenin de bu tip lotus yapraklarından oluşan kalyxe sahip olduğunu görüyoruz.¹⁵⁷ Ayrıca Korinth'de bir yerel ürünün kalyxi de bu örneğimize benzer yapıdadır.¹⁵⁸ Louthrophoros, İ.Ö. 2. yüzyılda kullanılan bir Pergamon özelliğidir.¹⁵⁹ Pergamon'da louthrophoros motifinin kullanıldığı bir kase, İ.Ö. 2. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlenen yapı katında bulunmuştur.¹⁶⁰ Lotus (tomurcuk) ise 7 numaralı kasedeki ile aynıdır, 3 ve 9 numaralı kaselerde de bu motif kullanılmıştır. Lotus, Pergamon'da İ.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısından, İ.Ö. 2. yüzyılın 3. çeyreği arasına tarihlenen örneklerde kullanılmıştır.¹⁶¹ Madalyonda, savaş arabası ile tasvir edilmiş Nike figürünün bir benzerini, İ.Ö. 2. yüzyılda üretim yapan, İ.Ö. 125'den sonra üretimi olmayan PA atölyesinin bir ürününde ve Apollonios atölyesine ait bir kasenin çerçevesinde görüyoruz.¹⁶² Bu figür İonia atölyelerinde de kullanılmıştır.¹⁶³ Benzerleri göz önüne

¹⁵⁵ Laumonier 1977, Pl.26 no. 2441; Tuchelt 1971, 56, Taf.11; no.165

¹⁵⁶ Rotroff 1982, 55, Pl.16, no. 95bis.

¹⁵⁷ Tuna 1985, 221

¹⁵⁸ Edwards 1980, Pl.44; no. C-1980-124

¹⁵⁹ Gürler 1996, 52, dipnot 109.

¹⁶⁰ AvP XI/1, Taf.51, 295.

¹⁶¹ AvP XI/1, 153, Taf.54. no. 359.

¹⁶² Laumonier 1977, Pl.125, no. 3133; Pl.127, no.3124.

alındığında, kasemizin İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci çeyreği ile İ.Ö. 2. yüzyılın üçüncü çeyreği arasında üretilmiş olabileceği söylenebilir.

18 Numaralı kase (Çiz. 18, Lev.18): Dudak bandının bulunduğu yerde dışa bir çıkıntı verip, içe kavisle ağza doğru ilerleyen formun ağız bölümü hafif dışa çekiktir. Gövde dipile birleştiği yerde hafif bir açığı yapmaktadır. Kasede çerçeve kullanılmamıştır. Gövde dekorasyonunda, geniş tabanlı, sivri uçlu ve nervürlü lotus yaprağı ile özensizce hazırlanmış palmye dalı birbirini izleyecek biçimde sıralanmıştır. Lotus yapraklarının her iki yan/üstüne sekiz yapraklı küçük rozetler yerleştirilmiştir. Madalyonda koşan at figürü, madalyonu oluşturan halkanın iç tarafında da nokta dizisi yer almaktadır. Gövde dekorasyonundaki lotus yaprağı, stil açısından 3 numaralı kase ile benzer yapıdadır. Bu tipteki bir lotus yaprağı örneğini İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreği ile İ.Ö. 146 arasında üretim yapan Argos Monogram atölyesinde görüyoruz.¹⁶⁴ Bu örnek ve 3 numaralı kase dikkate alındığında, 17 numaralı kasenin İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinden İ.Ö. 2. yüzyılın ortalarına kadar olan bir süreç içinde üretilmiş olabileceğini önerebiliriz.

19 numaralı kase (Çiz.19, Lev,19): Dudak ve ağız bölümü düzdür, bu bölümde kalın bir profil izlenmektedir. Kasenin gövdesi hafif derindir. Çerçeve nokta dizisi ile düzenlenmiştir. Nokta dizisinin kullanıldığı çerçeve tipini İ.Ö. 2. yüzyılda üretim yapan d'Agathocles atölyesinde de görüyoruz.¹⁶⁵ Gövdede kanatlı hayvan figürü ve dallar birbirini izleyecek biçimde sıralanmıştır. Her bir figürün ve dal motifinin üzerinde nokta bulunmaktadır. Madalyonda, gövdede kullanılan kanatlı hayvan figürü yer almaktadır. Kyme'de ele geçen ve İ.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen bir yerel atölyeye ait kalıpta, kalyxde dal motifinin, üst bantta ise kanatlı hayvanların betimlendiğini görüyoruz.¹⁶⁶ Kanatlı hayvan figürünün kullanımı Delos'ta ele geçen örneklerden de bilinmektedir.¹⁶⁷ Kıyaslanabilecek çok fazla benzeri bulunmayan 19 numaralı kasenin İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğunu öngörebiliriz.

¹⁶³ Courby 1922, fig.77, 14-15.

¹⁶⁴ Siebert 1978, Pl.31, M100.

¹⁶⁵ Siebert 1978, Pl.68,no.6

¹⁶⁶ Bouzek 1974, 37-38, no.1.

¹⁶⁷ Laumonier 1977, Pl.129, 3482

3.4. AĞ MOTİFLİ KÂSELER

Kaplumbağa kabuğundan esinlenilmesi olası bu dekorasyon tipi seyrek görülen bir düzenlemedir. Bu motif birdenbire ortaya çıkmamıştır. Gordion'daki bir cam kâsede bu dekor kullanılmıştır.¹⁶⁸ Atina İ.Ö. 3. yüzyılda siyah firnisli yarımküresel kâselerde kazıma olarak dekore edilmiş örnekler vardır.¹⁶⁹ Atina'daki ağ motifli kalıp yapımı kâse örnekleri İ.Ö.1. yüzyılın ilk çeyreğine, Korinth'deki örnekler en erken İ.Ö. 160'a, Thompson'un Grup D'sindeki örnekler ise İ.Ö.140'a tarihlenmiştir.¹⁷⁰ Metropolis'teki iki ağ motifli kâse parçası, İ.Ö. 2. yüzyıla ait tabakadan ele geçmiştir. Erken tabakalarda bulunmaması, ortaya çıkışlarının uzun taç yapraklılara yakın bir tarihte olduğunu gösterir. Bu dekorasyon tipi Labranda, Tarsus, Antiokheia ve Delos'ta da görülür.¹⁷¹

20 Numaralı kase (Çiz. 20, Lev.20): Ağız kısmı dışa doğru açılmaktadır. Dipte bir bombe oluşmuştur. Yarımküresel yakın bir form sergileyen kase, ağ motifli tek örneğimizdir. Kasede çerçeve uygulanmamıştır. Madalyon yerine geçebilecek bölümde bir altıgen mevcuttur. Bu altıgenin etrafında açılan bir sıra beşgenler de gövde dekorasyonunu meydana getirmektedir. Dekorasyonun bir benzerini Pergamon'da kazıma tekniği kullanılarak yapılmış bir kâsede görüyoruz.¹⁷² Altıgen etrafında sıralanmış beşgenlerle düzenlenmiş, yukarıya kasemizde olduğu gibi kısa çizgilerle bağlanmaktadır. Batı Anadolu'dan, Akdeniz orijinli ve İ.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısına verilen bir örnek, kâsemizle benzerdir.¹⁷³ Delos'ta da altıgen etrafında gelişen beşgen motifi kullanılmıştır, ancak bu kâselerde çiçek rozetten oluşan madalyon da yer alır.¹⁷⁴ Kâsemizde geometrik çizgiler küçük nokta dizileri ile çizilmiştir. Beşgenlerin uçları kâsenin ağız kısmına doğru yine kısa nokta dizilerinden oluşan kabartma çizgiyle birleştirilmiştir. Beşgenlerin nokta dizisi ile belirtildiği uygulamanın birini Didyma'da İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen bir kasede,

¹⁶⁸ Rotroff 1982, 39, dipnot 106.

¹⁶⁹ Rotroff 1982, 39, dipnot 107.

¹⁷⁰ Rotroff 1982, 39

¹⁷¹ Gürler 1996, 55

¹⁷² AvP XIV Taf.25, K39

¹⁷³ Gardin 1988, 190, Taf.25,4

¹⁷⁴ Laumonier 1977, Pl.44, 4056,4061

diğerini Miletos'ta ve bir diğerini de Histria'da görüyoruz.¹⁷⁵ Bu verilerden hareketle kasemizin İ.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısında üretilmiş olabileceğini söyleyebiliriz.

3.5. DEKORLU DİĞER KASE

21 Numaralı kase (Çiz. 21, Lev.21): Bu kalıp yapım kâse, form ve dekorasyon olarak farklı bir yapıdadır. Kaide bölümü düz bir yapı sergiler ve gövde ağız kısmına doğru dışa düz, kıvrımsız bir şekilde açılır. Bu örnek, form yapısı ve ölçüleri açısından 12 numaralı kase ile benzerdir. Bu noktadan hareketle bu iki kasenin atölyesi ve tarihi hakkında bir paralellik olduğunu söylemek mümkündür. Çerçeve dar bir şekilde uygulanmıştır ve kısa çizgilerle oluşturulmuştur. Ana dekorasyon ise bir atölye simgesi olarak düşünülebiyecek, Grek harflerini çağrıştıran çizgilerle düzenlenmiştir. Karakterler arasında sadece ψ (psi) açıkça belli olmaktadır. Madalyonda tek bir nokta ve iç halkanın öncesinde nokta dizisi yer alır. İç halka ile ikinci halka arasında, aynı zamanda çerçeve süslemesini de oluşturan çoğunlukla dikey, bazen eğik çizgiler yer almaktadır. Madalyonunda bu tip çizgiler yer alan bir kâse örneği Sadberk Hanım Müzesi'nde karşımıza çıkmaktadır, eser geç Helenistik döneme verilmiştir.¹⁷⁶ 12 numaralı kasemiz de göz önüne alındığında, kasemizin İ.Ö. 1. yüzyıl içinde üretilmiş olduğunu düşünebiliriz.

¹⁷⁵ Tuchelt 1971, 56, Taf.11,172 ; Kossatz 1990, Abb.45, no.730; Histria XI 1998, Pl.35; 534

¹⁷⁶ Anlağan 2000, 91-93

SONUÇ

Kalıp yapımı kaseler, doğu kültürünün Batıyı etkilediği gibi, Yunan kültürünün de Doğu'da kendine yer bulduğu, kültürlerin birbiri ile kaynaştığı Helenistik dönemin ürünlerinden biridir. Bu dönemde Akdeniz ülkelerinde artan ticaret yoğunluğu kentleri de geliştirmiştir. Lydia bölgesi de, konumundan dolayı bölgesel bir geçit olmuştur¹⁷⁷.

Helenistik döneme özgü kalıp yapımı kaseler, dekorasyon biçimlerine göre, çam kozalağı dekorlular, küçük yaprak dekorlular, bitkisel dekorlular, figürlü kaseler, konsantrik yarım daire dekorlular, ağ motifliler, uzun taç yapraklılar olarak tiplere ayrılırlar. Uşak Müzesi'nde bulunan kaseler, ağırlıklı olarak bitkisel, figürlü ve bir adet olmak üzere ağ motifli tiplerden oluşmaktadır.

Kaselerimizde İonia ve Pergamon atölyelerinin etkileri görülmektedir. Lydia bölgesinin de coğrafi bir geçiş konumunda olması bu görüşümüz için zemin oluşturur. Helenistik dönemde üretim merkezlerinin birbirlerini etkilemesi söz konusudur. Bir atölyenin, diğerlerinin damga ve kompozisyonlarını taklit etmesi mümkündür. Ayrıca çömlekçi tek bir atölyede bağlı kalmayıp, farklı atölyelerde çalışmış olması da yaygın bir görüştür. Fakat yine de, kalıp yönteminin kullanılması dekorasyon çeşitliliğini oldukça büyük bir boyuta ulaştırmıştır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan örneklerde benzer noktalar bulunmaktadır. **2** ve **7** no'lu kasemizde aynı motiflerin kullanıldığını görüyoruz. Fakat form ölçüleri farklı olduğundan aynı kalıptan çıkmamışlardır. Ancak aynı atölyenin ürünü olması mümkündür. Çömlekçilerin farklı atölyeleri dolaşarak çalışma ihtimalleri de göz önüne alınır, bu iki kase hakkında farklı atölyelerin ürünü ama aynı çömlekçinin çalışması da diyebiliriz. Aynı görüşümüzü **4** ve **17** no'lu kaselerimiz için de

¹⁷⁷ Bölgenin tarihsel coğrafyası için bakınız: Herodotos, I, 7, 93; VII, 30; Strabon, XII, 83; XIII, 4, 10; XIII, 4, 5; Umar 1989, 4; Sevin 2001, 177-8, 182; Şahin 1998, 1, dipnot 3, 19, 21 dipnot 31, 50-56, 58-62; Malay 1992, .97, 99; Tanrıver 1996, 1; Roosevelt 2003, 54, 78-84, 90-100; 318; Gürtekin 1996, 4; Akar 1998, 25-28; Özkan 1998, 27, dipnot 42.

belirtmek yanlış olmaz. Louthrophoros ve çerçevede makara-inci kullanımı ortak özelliklerdir. **12** ve **21** no'lu kaseler ise bezeme açısından hiçbir ortak noktaları bulunmayışına karşın form benzerliği nedeniyle aynı akımın örnekleri olmalıdırlar.

Çalışmamızın konusunu oluşturan kaselerin tümü satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Eserlerin hiçbiri bilimsel bir kazı sonucu elde edilmemiş olduğundan, tarihlemeye kullanılacak hiçbir konteks buluntusu elimizde olmadığı gibi, buluntu yerleri de müzenin envanter defterlerinde belirtilememiştir. Bu yüzden Lydia bölgesinde bir atölyenin varlığını saptamak bu çalışmada mümkün değildir. Ancak **15** no'lu kasemizde bulunan çarpı işaretinin bir atölye simgesi olabileceğinden bahsedebiliriz. Ancak bu işaretin bir atölye simgesi olsa bile, Batı Anadolu'ya ait bir atölye olabileceğini kanıtlamak güçtür; çünkü aynı işarete Argos, Atina Agorası ve Knossos'da ele geçen birer örnekte rastlıyoruz.

Kalıp yapımı kaselerin, özellikle İ.Ö. 2. yüzyılda popülaritesi artmıştır. Uşak Müzesi'nde bulunan kalıp yapımı kaselerin çoğu da, stil karşılaştırmasına dayanılarak, üretim yoğunluğunun arttığı İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenmiştir.

KATALOG

1 Bitkisel dekorlu kase**Çiz. 1, Lev.1**

Müze env no: 24.8.2001/ Etütlük Uğur Filiz

R:10 h: 6.5

Kil: Açık kiremit. Mika ,kireç katkılı, gözenekli

Firnis: Pembemsi kırmızı, bazı yerlerde siyah, alacalı.

Tam profil vermekle beraber bir bölümü kırıktır. Çerçeve İon kymationu, gövdede palmye dalı ve lotus yaprakları ile bunların arasında zig-zag çizgiler, madalyonda çiçek rozet.

Dusenbery 1998, 762 XS-177B; Siebert 1978, 172, Pl.32, K39; Kossatz 1990, 83, Abb.41, M693

Tarihleme: İ.Ö: 3 .yy sonu-2. yy ortaları.

2 Bitkisel dekorlu kase**Çiz. 2, Lev. 2**

Müze env. no: 37.79.69

R: 12.4 h: 7.3

Kil: Kiremit kırmızı, az kireç, mika, iyi pişmiş (sıkı)

Firnis: Kırmızı, yer yer siyah. İçte ağız kısmında 1.2 cm kalınlığındaki bölüm kırmızı, diğer yerler siyahımsı gri.

Tam profil vermekle beraber küçük bir parçası kırık. Çerçeve İon kymationu, gövdede lotus yaprağı ve palmye dalı arasında çiçek rozetler, madalyonda sekiz yapraklı çiçek rozet.

Siebert 172, Pl.74,2 ; AvP XIV, Taf.26; K52, K54 ; AvP XI/1 s.125, Taf.45;200;

Metzger 1969, 63, Taf.23,5a

Tarihleme: İ.Ö. 2. yüzyıl içi.

3 Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 3, Lev. 3**

Müze env. No:17.26.75

R: 12.9 h:7.4

Kil: Turuncu. Mika, kireç taşı katkı, yumuşak.

Firnis: Koyu kiremit, çok az yerde korunmuş.

Tam. Çerçeve İon kymationu, gövdede lotus yaprakları ve tomurcuklar, madalyonda dört geniş, dört dar yapraktan oluşan rozet.

Siebert 1978, Pl.74;4, Pl.73;10,Pl.68;3; AvP XI/1, 153, Taf.54, 359; De Luca 1988, 596, Taf.93, 1; Bouzek 1974, 25, 27, no:60

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl içleri.

4 Bitkisel Dekorlu Kase

Çiz. 4, Lev. 4

Müze env. No: 9.10.00

R: 10.8 h:7.3

Kil: Turuncu, bol mikalı, kireç, az taşı katkı, sert

Firnis: Siyah, muhtemelen pişirmeden dolayı madalyona doğru ve madalyonda kahverengi, dudak bandında yok. İçte dudak bandında var, aşağı doğru kayboluyor.

Tam. Çerçeve makara-inci dizisi, gövdede palmye dalı, lotus yaprağı ve louthrophoros, çift halka ile çevrilmiş madalyonda altı yapraklı çiçek rozet.

Gürler 1996, 52, dipnot 109;çiz. 27;87; AvP XI/1, Taf.51, 295;

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl.

5 Bitkisel Dekorlu Kase

Çiz. 5, Lev. 5

Müze env. No: 37.6.69 3804

R: 10.3 h: 6.9

Kil: Gri, bol mikalı.

Firnis: Koyu gri.

Tam. Çerçeve spiral kıvrımlar, gövde ve madalyonda spiral dallardan oluşan sütunlar.

Laumonier 1977, 183, Pl. 40, 1908.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl.

6 Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 6, Lev. 6**

Müze env. No: 2.23.75

R: 10.8 h:7.7

Kil: Kiremit. Mikalı, az kireç katkılı

Firnis: Yer yer kırmızı, yer yer siyah, alacalı.

Tam. Çerçeve de nokta-çubuk dizisi, gövdede palmiye dalı, lotus yaprağı ve louthrophoros motifleri, madalyonda on yapraklı çiçek rozet.

Gürler 1996, 52, çiz.27, 87; AvP XI/1,144, Taf. 51, 295.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl ortaları.

7 Bitkisel dekorlu kase**Çiz. 7, Lev. 7**

Müze env. no: 16.1.00

R: 10.9 h: 7.4

Kil: Açık kiremit, turuncu. Mika, az taşçık katkılı, sert.

Firnis: Kırmızı.

Tam. Bir bölümü yapıştırılmış. Çerçeve de gioş, gövdede lotus yaprakları ile palmiye dalı arasında tomurcuklar, madalyonda sekiz yapraklı çiçek rozet.

Laumonier 1977, Pl.19,885; Pl.25,358,628; Pl.30, 703; Siebert 1978, Pl.15, DI39, DI41; Metzger 1969, 63, Taf.23, 5a

Tarihleme: İ.Ö. 2. yüzyılın başları-İ.Ö. 2. yy. son çeyreği.

8 Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 8, Lev. 8**

Müze env. No: 35.1068.69 / 112.163.67

R: 8.1 h: 5.5

Kil: Turuncu, bol mikalı, az kireç.

Firnis: Yer yer kırmızı (kalkerle kaplanmış).

Tam. Çerçeve yok, gövde dekorasyonu lotuslarla (tomurcuk) düzenlenmiş, madalyonda sekiz yapraklı çiçek rozet.

Siebert 1978, 176, Pl.87, 5; Pl.89, 6; Siebert 1978, Pl.80, 2.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyılın son çeyreği-İ.Ö. 1. yüzyılın başları.

9 Bitkisel Dekorlu Kase

Çiz. 9, Lev. 9

Müze env. No: 2001/75 (A)

R: 10.3 h:7.5

Kil: Açık kiremit/ turuncu. Bol mikalı. Taşçık ve kireç katkılı yumuşak.

Firnis: Kiremit kırmızısı.

Tam. Çerçeve ve madalyon yoktur. Gövdede ana motif palmiye dalı, aralarında lotus, küçük palmiye dalı ve çiçek rozetler.

Laumonier 1977, Pl.49;590,Pl.25;673-599 ; Schmid 1998, 97;b; Edwards 1980,198; Edwards 1980, 202, Pl.48,C-69-109; Pl.44,C-37-2737; Williams-Zervos 1982,125, Pl.40;26, (Edwards 1975, no:821); Trummer 1988, 312;5; Gassner 1997, 240, Taf.73-92;H37; AvP XI/2 s.77;taf.48,3; AvP XI/1,163-4 Taf.59;439; Kossatz 1990, 20, Abb.7; M156, Abb.16, M316; Gürler 1996, çiz.24;79

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl içlerinden, İ.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısı.

10 Bitkisel dekorlu Kase

Çiz. 10, Lev. 10

Müze env. No. 16.89.73

R: 7.4 h: 5.3

Kil: Devetüyü, mikalı, gözenekli, az taşçıklı.

Firnis: İçte ve dışta çoğu kaybolmuş. Kahverengimsi kırmızı.

(Ağız kısmında bol kireçli kırmızı/kiremit renginde ekleme kil vardır).

Tam. Çerçevede İon kymationu, gövdede palmiye dalı, palmet ve çiçek rozet, madalyonda yedi yapraklı çiçek rozet.

Kossatz 1990, 128, 96, Abb.12 , 33; Kossatz 1990, 98 dipnot 197, Abb.11; Siebert 1998, Pl. 35, K158, K159, Pl.80;2; Pl.83;3,4

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl ile İ.Ö. 1. yüzyıl ortaları.

11 Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 11, Lev. 11**

Müze env. no: 28.7.72 (sergide)

R:8.6 h: 5

Kil: Kiremit renginde, bol mikalı.

Firnis: Kırmızı.

Tam. Çerçeve İon kymationu, gövde üzerinde kase nin dibinde başlayan lotus yaprakları. Madalyon yoktur.

Gassner 1997, 238, Taf.73-92;H33.

Tarih: İ.Ö. 150-İ.Ö. 50.

12 Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 12, Lev. 12**

Müze env. No: 28.67.72

R:10.8 h:6.2

Kil: Turuncu, bol mikalı, kireç, az taşçık katkı

Firnis: Çok az bir yerde korunmuş kırmızı.

Tam. Çerçeve İon kymationu, altında nokta dizisi, gövde üzerinde palmet motifi, çift halkalı madalyonda yedi yapraklı çiçek rozet.

Siebert 1978, Pl.33,K131; Gardin 1988, 189,3, taf.25,3; Kossatz 1990, 98, dipnot 197, Abb. 11, M233; Bouzek 1974, 23-25, fig. 46.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl-İ.Ö.1. yüzyılın ortası.

13 Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 13, Lev. 13**

Müze env. No: 35.1706.69 / 137.131.67

R: 12.2 h: 7.5

Kil: Turuncu, bol mikalı, sert, az kireç katkı.

Firnis: Kahverengimsi kırmızı. Az bir yerde (dudak bandında) korunmuş.

Tam. Çerçeve de nokta dizisi, gövdede aralıklarla sıralanmış sekiz yapraklı çiçek rozetler, çift halka ile çevrelenmiş madalyonda sekiz yapraklı çiçek rozet.

Siebert 1978, Pl.68,6; Gassner 1997, 117, Taf.39, 450.

Tarih: İ.Ö. 2. ve 1. yüzyıllar.

14 Bitkisel Dekorlu Kase

Çiz. 14, Lev. 14

Müze env. No: 35.1047.69 / 112.142.67

R: 10,8 h:6,9

Kil: Kiremit renginde. Kireçli, bol mikalı, sert.

Firnis: Kırmızı.

Tam. Çerçeve de nokta-çubuk dizisi, yatay dekore edilmiş gövdede çiçekli kıvrım dallar, madalyonda on bir yapraklı çiçek rozet.

Gassner 1997, 75-77, Taf. 84, 218; Laumonier 1977, Pl. 119; 1438,632,1448,1449, Pl. 35, 1444, Pl.124; 1440,1456,1457,1442; Gürler 1996, çiz. 18, 64, 65; Bouzek 1974, 27-28, no:65-66.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyılın sonrası.

15 Bitkisel Dekorlu Kase

Çiz. 15, Lev. 15

Müze env. No: 9.9.00

R:9.6 h:6.2

Kil: Turuncu, bol mikalı, az miktarda kireç (dudak bandının dış kısmı turuncu) taşçık katkılı (gözenekli)

Firnis: Turuncumsu kırmızı, dudağa doğru koyulaşmaktadır.

Tam. Çerçeve de sola dönük palmetler, gövdede lotus yaprağı ve palmiye dalı, bir tane X işareti, madalyonda sekiz yapraklı çiçek rozet.

Gürler 1996, 48, çiz.23,78; Laumonier 1977, Pl.25;549; Siebert Pl.76;3; Anlağan 2000, 159; Kassab-Tuna 1987, 56, fig.8a; Siebert 1978, Pl.40; An.3; Rotroff 1982, Pl.95;299; Catling 1981, 98,Pl.10;c,d

Tarih: İ.Ö. 2 .yüzyıl-İ.Ö. 1. yüzyıl sonları.

16 Figürlü Kase**Çiz. 16, Lev. 16**

Müze env. No:28.37.76 (sergiden)

R: 9,3 h: 7.5

Kil: Açık kiremit, mika taşçık kireç katkılı.

Firnis: Yok.

Tüme yakın, bazı yerleri alçı ile onarım görmüştür. –S- çizen bir forma sahiptir.

Çerçevenin altında ve üstünde nokta dizisi, çerçevede bir çeşit lotus (tomurcuk) ve üzerinde iki yaprak bileşiminden oluşan bir motif sıralanmıştır, gövdede yunus figürleri, madalyonda karaca tasvir edilmiştir.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl sonrası.

17 Figürlü-Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 17, Lev. 17**

Müze env. No: 35.1254.69 / 119.106.67

R: 12.2 h:7

Kil: Açık kiremit. Mika, kireç katkılı

Firnis: Siyah, muhtemelen pişirmeden dolayı büyük bölümü kahverengi.

Tam, yapıştırılmış. Çerçevede makara-inci dizisi, gövdede lotus ve louthrophoros, kalyx bölümünde kısa-geniş yapraklar, çift halka ile çevrelenmiş madalyonda savaş arabası ile Nike tasviri.

Rotroff 1982, 55, Pl.16, 95bis; Edwards 1980, Pl.44;C-1980-124; AvP XI/1, Taf.51, 295; Laumonier 1977, Pl.125, 3133; Pl.127, 3124.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci çeyreği-İ.Ö. 2. yüzyılın üçüncü çeyreği.

18 Figürlü-Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 18, Lev. 18**

Müze env. No: 17.27.75

R: 10.4 h:6.9

Kil: Sarımsı (devetüyü) turuncu, az kireç, az taşçık (az gözenek), bol mikalı.

Firnis: Çoğu yerde kaybolmuş, pembemsi kırmızı.

Tam. Çerçeve düzenlemesi yok, gövdede palmiye dalı, lotus yaprağı ve sekiz yapraklı küçük çiçek rozetler, madalyonda koşan at figürü tasvir edilmiştir.

Siebert 1978, Pl.31, M100.

Tarih: İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreği-İ.Ö. 2. yüzyılın ortaları.

19 Figürlü-Bitkisel Dekorlu Kase**Çiz. 19, Lev. 19**

Müze env. No: 35.1233.69 / 119.85.67

R: 9.8 h:6.8

Kil: Gri, mikalı, küçük gözenekli, küçük taşçıklı

Firnis: Gri.

Tam, yapıştırılmış. Çerçevde nokta dizisi, gövdede kanatlı hayvan figürü ve dal-ağaç motifi, madalyonda yine kanatlı hayvan figürü.

Bouzek 1974, 37-38, no.1; Loumonier 1977, Pl.129, 3482.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısı.

20 Ağ Motifli Kase**Çiz. 20, Lev. 20**

Müze env. No: 35.1707.69 / 137.132.67

R: 13,6 h:6,8

Kil: Devetüyü/turuncu, kireç, mika katkı

Firnis: Kahverengimsi siyah.

Tam. Çerçeve kullanılmamış, madalyon yerinde bir altıgen, gövdeyi ise bu altıgenin etrafına uygulanmış bir sıra beşgen oluşturur.

Gardin 1988, 190, Taf.25,4; İstmitt.21 1971, Dydimia 56, Taf.11,172 ; Kossatz 1990, Abb.45, no.730; Histria XI 1998, Pl.35; 534.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı.

21**Çiz. 21, Lev. 21**

Müze env. No: 35.435.69

R: 10.8 h:6

Kil: Açık kiremit. Mikalı, az kireç katkı.

Firnis: Pembemsi kırmızı.

Tam. Form açısından 12 ile benzer. Çerçeve kısımlarında kısa çizgiler, gövdede Grek harflerini çağrıştıran çizgiler; bir tanesi ψ (psi) karakteridir. Madalyonun ortasında tek bir nokta iç halkadan önce nokta dizisi, etrafında çerçevede kullanılan kısa çizgiler.

Anlağan 2000, 91-93

Tarih: İ.Ö. 1. yüzyıl.

ÇİZİM LİSTESİ

BİTKİSEL DEKORLU KASELER

- Çizim 1
- Çizim 2
- Çizim 3
- Çizim 5
- Çizim 6
- Çizim 7
- Çizim 8
- Çizim 9
- Çizim 10
- Çizim 11
- Çizim 12
- Çizim 13
- Çizim 14
- Çizim 15

FİGÜRLÜ KASELER

- Çizim 16

FİGÜRLÜ-BİTKİSEL DEKORLU KASELER

- Çizim 17
- Çizim 18
- Çizim 19

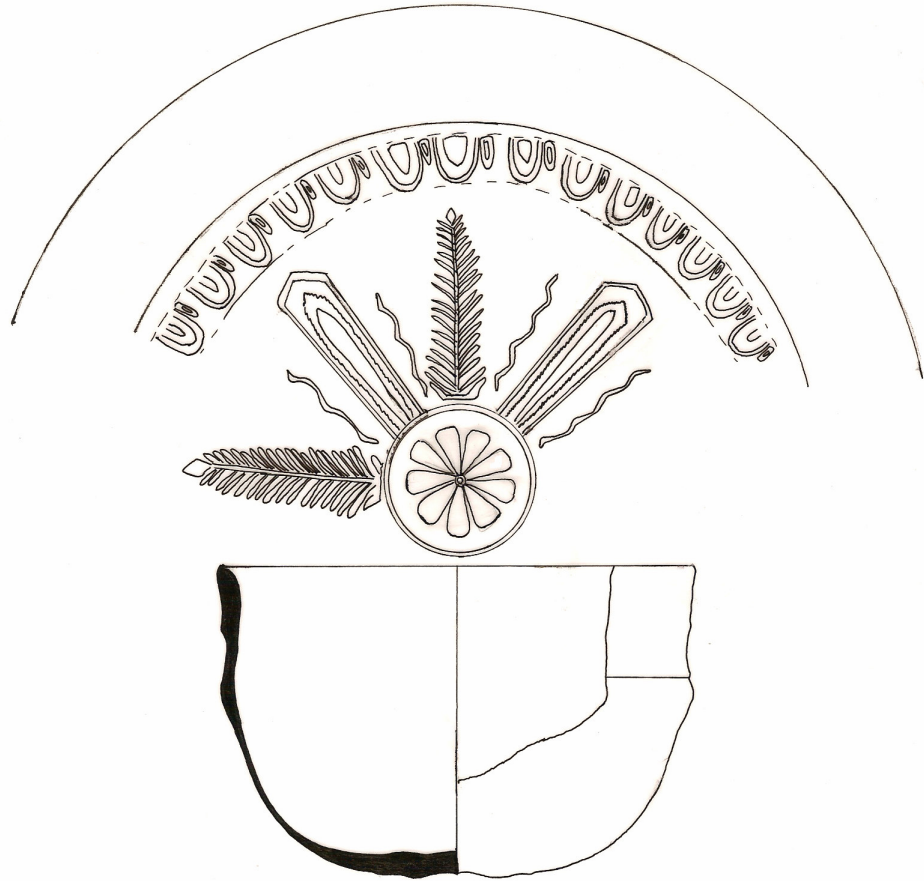
AĞ MOTİFLİ KASE

- Çizim 20

DEKORLU DİĞER KASE

- Çizim 21

çiz1

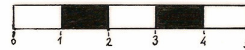
çiz 2

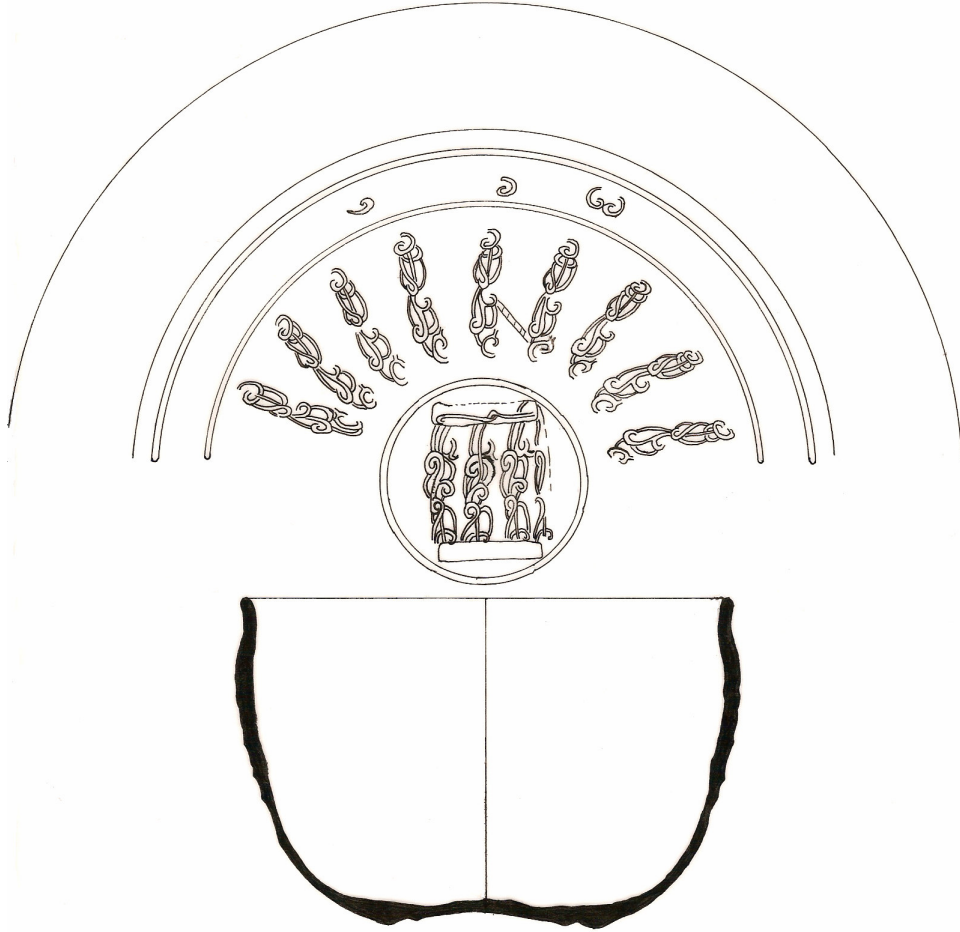
çiz3

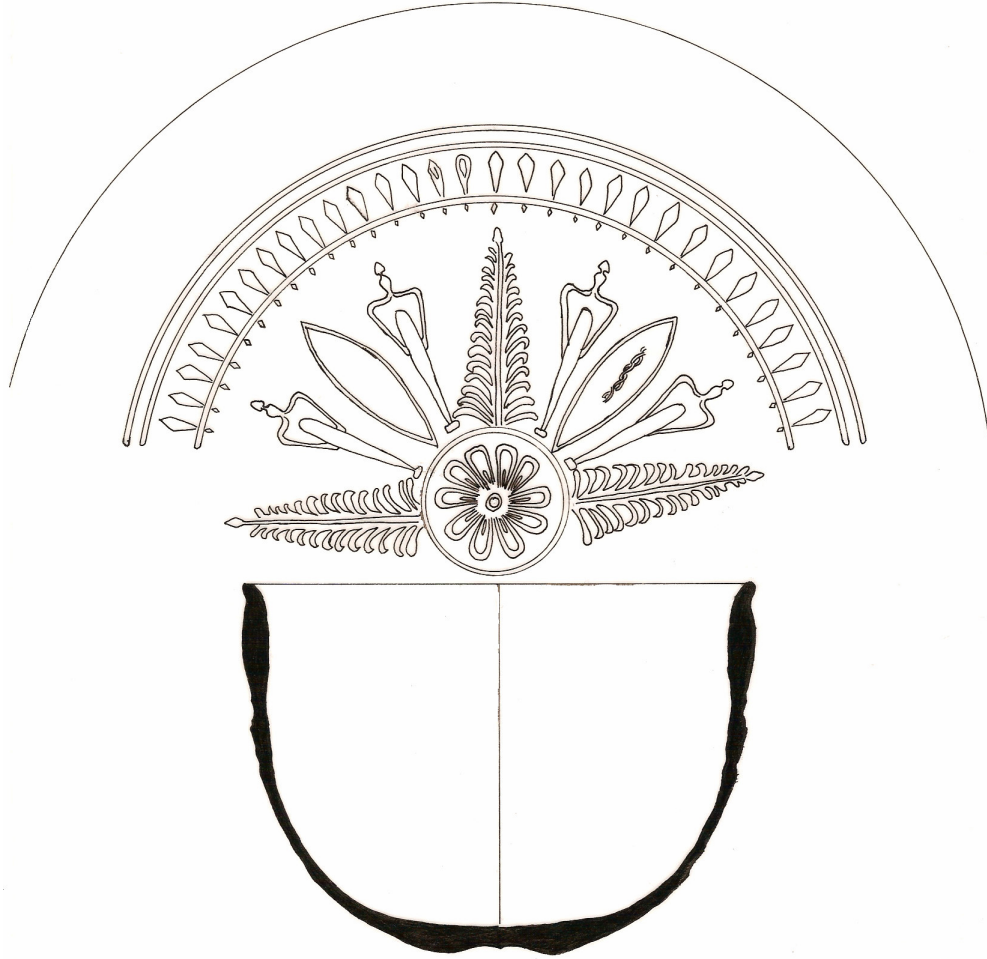
Çiz 4

çiz 5

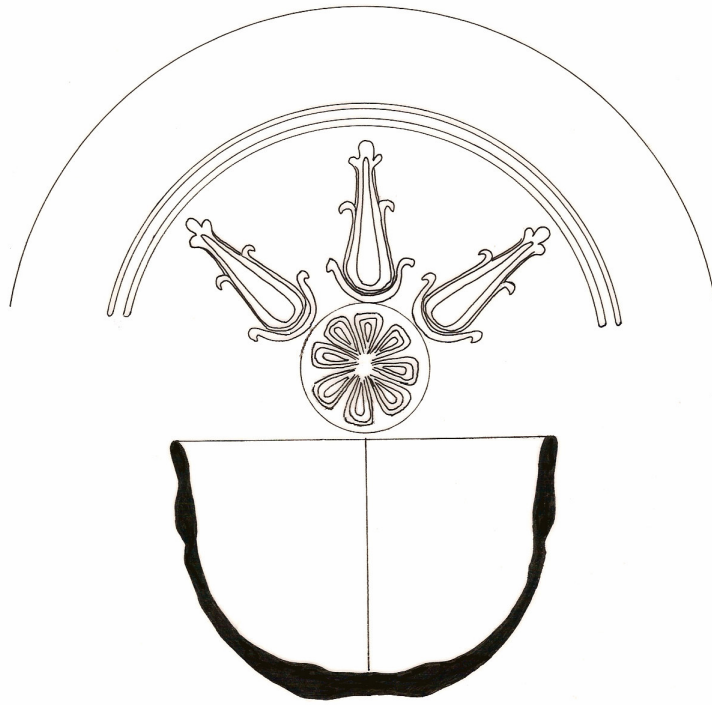
Çiz 6

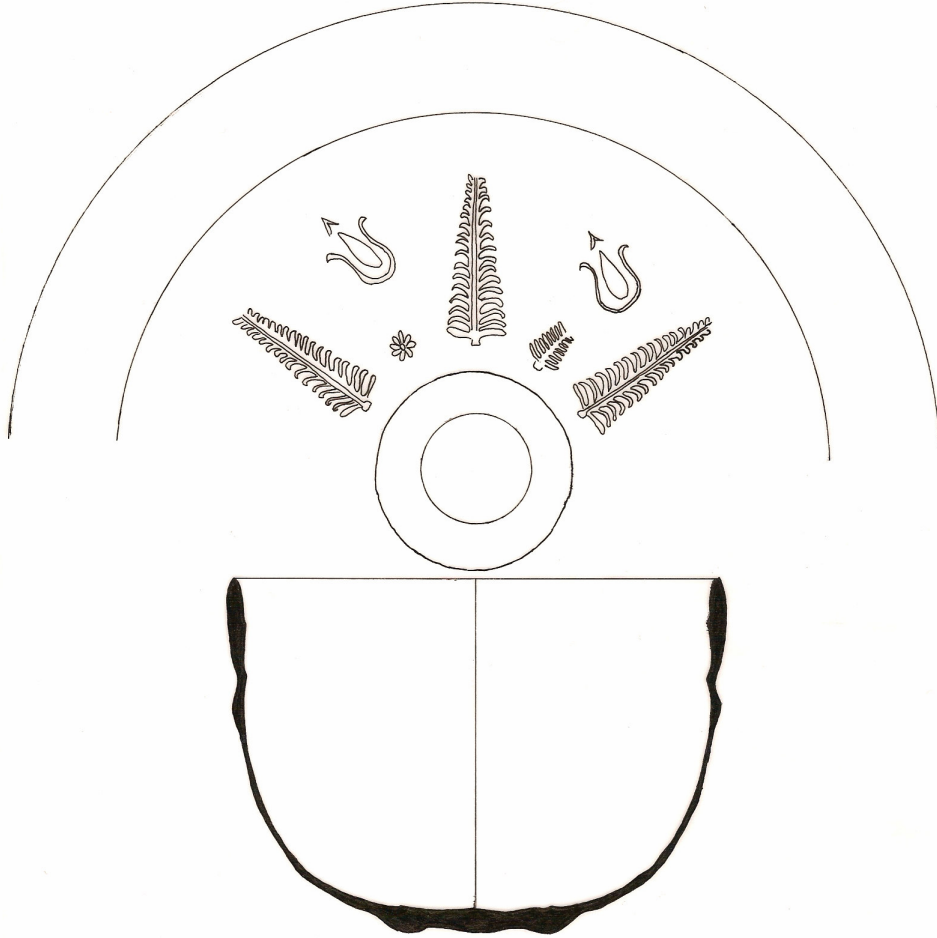
çiz 7

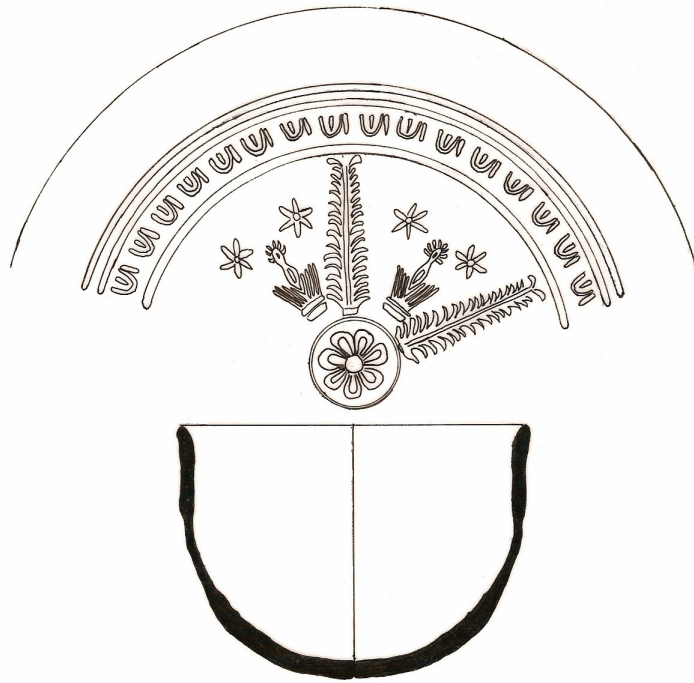
çiz 8

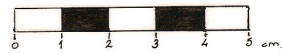
çiz 9

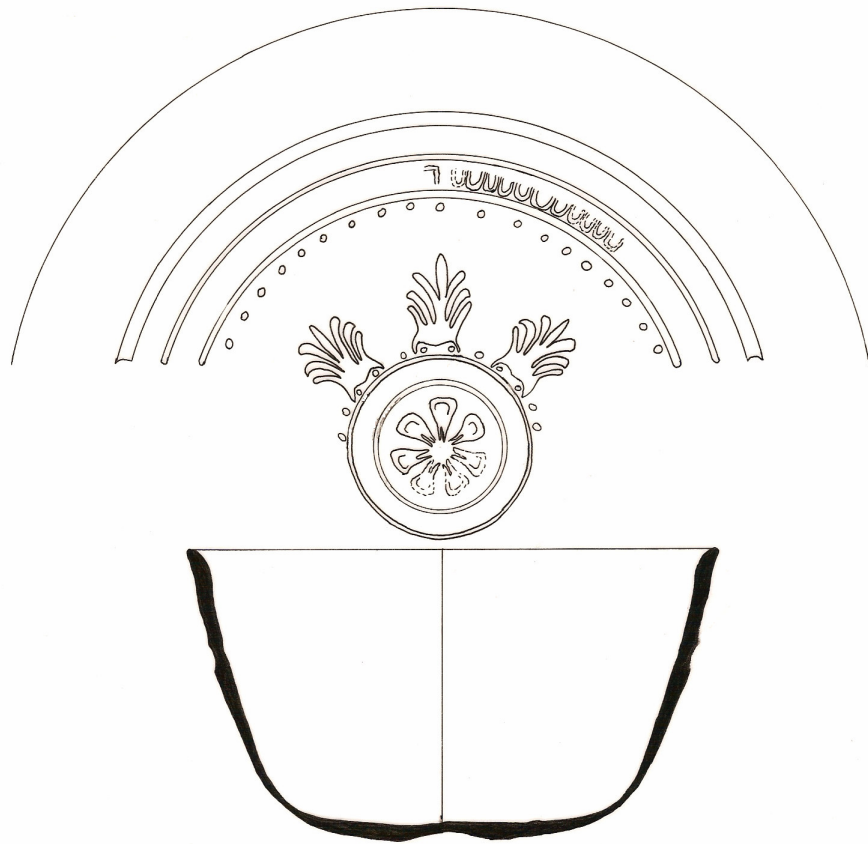
Çizim 10

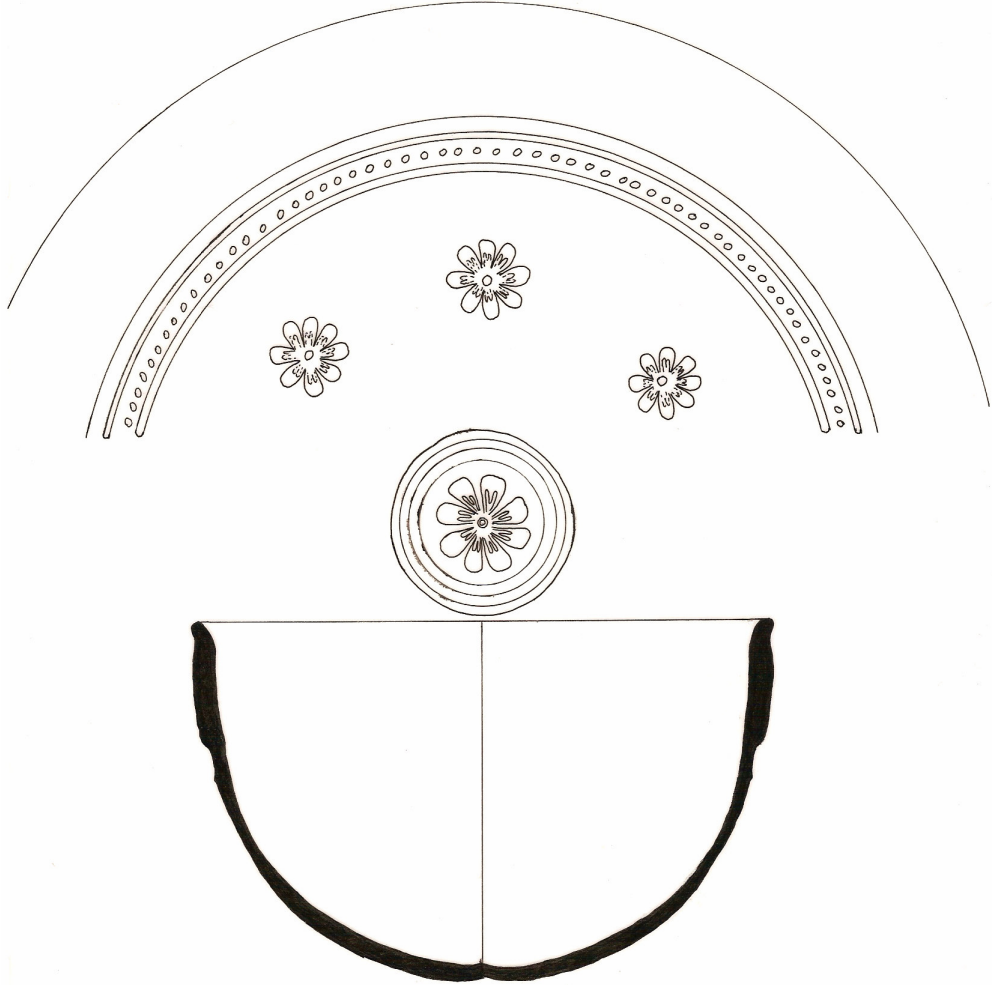
çiz 11

Çiz 12

ÇİZ 13

ÇİZ 14

çiz 15

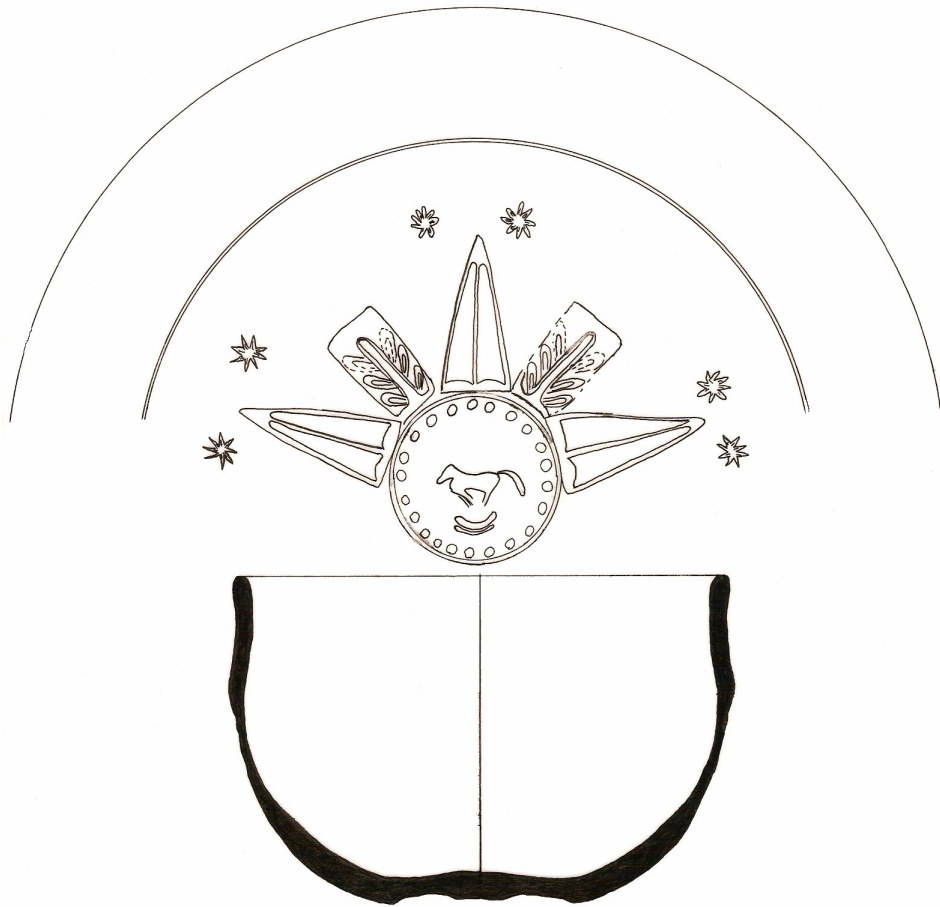
Çiz 16

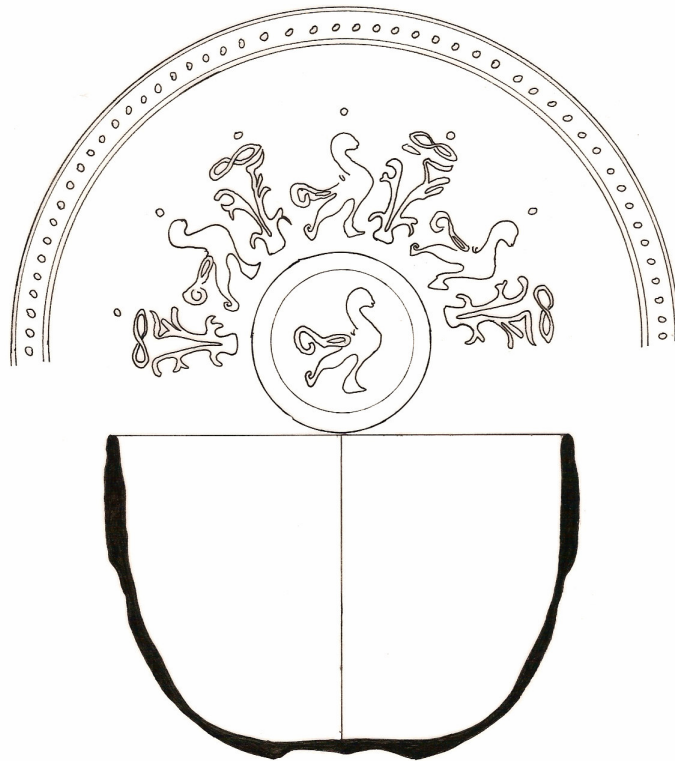
ÇİZ 17

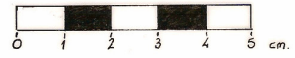
ÇİZ 18

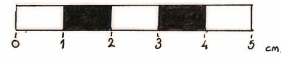
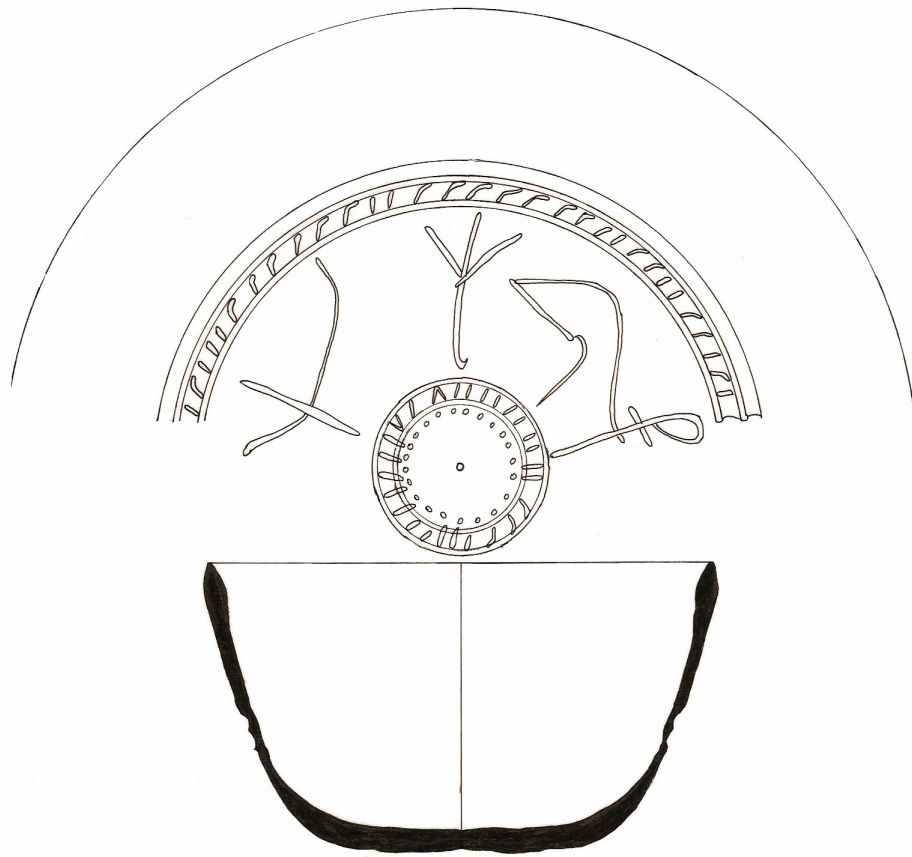
Çiz 19

çiz 20

Çizim 21

LEVHALAR LİSTESİ

BİTKİSEL DEKORLU KASELER

Levha 1

Levha 2

Levha 3

Levha 4

Levha 5

Levha 6

Levha 7

Levha 8

Levha 9

Levha 10

Levha 11

Levha 12

Levha 13

Levha 14

Levha 15

FIGÜRLÜ KASELER

Levha 16

FIGÜRLÜ-BİTKİSEL KASELER

Levha 17

Levha 18

Levha 19

AĞ MOTİFLİ KASELER

Levha 20

DEKORLU DİĞER KASE

Levha 21

Lev 1

Lev 2

Lev 3

Lev 4

Lev 5

Lev 6

Lev 7

Lev 8

Lev 9

Lev 10

Lev 11

Lev 12

Lev 13

Lev 14

Lev 15

Lev 16

Lev 17

Lev 18

Lev 19

Lev 20

Lev 21

